

NATIONAAL **RAADSLEDEN ONDERZOEK** 2019

ZESDE **TRENDONDERZOEK** NAAR DE TIJDSBESTEDING EN WERKZAAMHEDEN **VAN GEMEENTERAADSLEDEN**

DAADKRACHT.

DAADKRACHT.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING

1.1 Doel van het Nationaal Raadsledenonderzoek 4
1.2 Trendonderzoek 4
1.3 Huidige editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek 5
1.4 Vraagstelling 5
1.5 Onderzoeksvragen 5
1.6 Leeswijzer 6

2. ONDERZOEKSMETHODEN

2.1 Methoden van dataverzameling 8
2.2 Respons 9
2.3 Representativiteit 9
2.4 Conclusie 10

3. VERGADERMODELLEN

3.1 Typen vergadermodellen 12
3.2 Gebruik van vergadermodellen 13

4. TIJDSBESTEDING RAADSLEDEN

4.1 Algemeen 16
4.2 Tijdsbesteding naar gemeentegrootte 16
4.3 Tijdsbesteding naar rol 17
4.4 Tijdsbesteding naar baan en/of opleiding 17
4.5 Tijdsbesteding naar functie in de raad 18
4.6 Tijdsbesteding naar vergadermodel 18
4.7 Tevredenheid over de totale tijdsbesteding 19
4.8 Raadslid als fulltime functie 22
4.9 Werknemerschap en verlof 23
4.10 Conclusie 24

5. BESTUURLIJKE EN VOLKSVERTEGENWOORDIGENDE WERKZAAMHEDEN

5.1 Tijdsverdeling tussen bestuurlijke en volksvertegenwoordigende werkzaamheden 26

5.2 Tijdsverdeling en vergadermodellen 28

5.3 Tevredenheid over de tijdsverdeling 29

5.4 Tevredenheid over de tijdsverdeling naar gemeentegrootte 29

5.5 Conclusie 30

6. HONORERING

6.1 Vergoeding 32

6.2 Uurtarief gemeenteraadsleden 32

6.3 Tevredenheid over de vergoeding 34

6.4 Tevredenheid over de vergoeding naar gemeentegrootte 34

6.5 Tijdsbesteding naar tevredenheid over de vergoeding 35

6.6 Conclusie 35

7. CONCLUSIE

7.1 Tijdsbesteding 36

7.2 Bestuurlijke en volksvertegenwoordige werkzaamheden 36

7.3 Honorering 37

7.4 Invloed van vergadermodellen 37

7.5 Eindconclusie 38

DAADKRACHT.

01 INLEIDING

Sinds de invoering van de Wet dualisering gemeentebestuur in 2002 is de tijdsbesteding en honorering van gemeenteraadsleden een veelbesproken onderwerp. Om de volksvertegenwoordigende rol te versterken, heeft de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur in 2004 tussentijds onderzoek gedaan naar de werking van het duale bestel. Zij constateerde dat het doel van de dualisering nog niet behaald was en dat raadsleden nog te veel tijd besteden aan vergaderen en het lezen van stukken. De Stuurgroep heeft vervolgens de aanbeveling gedaan dat raadsleden minimaal 50% van hun raadstijd aan volksvertegenwoordigende taken besteden. Dit onderzoek besteedt zowel aandacht aan deze aanbeveling als de daadwerkelijke tijdsbesteding en honorering van raadsleden in Nederland.

1.1 DOEL VAN HET NATIONAAL RAADSLEDENONDERZOEK

Het doel van het Nationaal Raadsledenonderzoek is het meten van de gemiddelde tijdsbesteding van gemeenteraadsleden aan bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten door de jaren heen en het in kaart brengen van de vergoeding die raadsleden voor deze activiteiten ontvangen. Daadkracht voert het onderzoek periodiek uit, waardoor het mogelijk is trends inzichtelijk te maken.

1.2 TRENDONDERZOEK

In 2007 is Daadkracht het trendonderzoek naar de tijdsbesteding van raadsleden gestart met een nulmeting. In 2009, 2012, 2014 en 2017 is het onderzoek opnieuw uitgevoerd. De tijdsbesteding van raadsleden vertoont sinds de start lichte schommelingen, maar is nog niet in de buurt gekomen van de aanbeveling van de Stuurgroep om tenminste 50% van de tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten te besteden.

Een analyse van de tijdsbesteding en de huidige vergoeding voor raadsleden maakt het mogelijk om een gemiddeld uurloon voor raadswerk te bepalen. Door de maatregel van minister Ollongren van Binnenlandse Zaken

"IN EEN VOLKSVERTEGENWOORDIGENDE ROL BLIJFT HET DE INSPANNING VAN EEN RAADSLID **OM DE KLOOF TUSSEN LOKAAL BESTUUR EN DE BURGER TE VERKLEINEN."**

Een respondent

en Koninkrijksrelaties is de vergoeding voor raadsleden in gemeenten tot 40.000 inwoners verhoogd. Daardoor zijn er duidelijke veranderingen zichtbaar ten opzichte van de situatie in 2017. Het onderzoek gaat hier in hoofdstuk 6 verder op in.

→ 1.3 HUIDIGE EDITIE VAN HET NATIONAAL RAADSLEDENONDERZOEK

Dit is de zesde editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek. De resultaten van het onderzoek leiden tot een gedetailleerde beschrijving van de invulling van het Nederlandse raadslidmaatschap anno 2019. De onderzoekers zetten de resultaten van de meting af tegen de metingen uit 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017.

In deze editie is er speciale aandacht voor de vergadermodellen van Nederlandse gemeenteraden. Op dit moment hanteren Nederlandse gemeenteraden vijf verschillende vergadermodellen en dit heeft invloed op de werkwijze van de gemeenteraad. Dit onderzoek bekijkt of deze vergadermodellen ook invloed hebben op de tijdsbesteding en verdeling van tijd van raadsleden en wat deze relaties zijn. Om deze invloed te onderzoeken, is onderzoeksvraag 4 toegevoegd aan de drie vaste onderzoeksvragen.

→ 1.4 VRAAGSTELLING

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:
In hoeverre komt de tijdsbesteding van raadsleden overeen met de aanbeveling van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur om tenminste de helft van hun raadstijd aan volksvertegenwoordigende taken te besteden en welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden voor het raadswerk in 2019, vergeleken met 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?

→ 1.5 ONDERZOEKSVRAGEN

De vraagstelling van dit onderzoek is geconcretiseerd naar de volgende onderzoeksvragen:

1. Wat is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland aan raadswerk in 2019 en in hoeverre verschilt deze van de tijdsbesteding in 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?
2. Wat is de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende en bestuurlijke activiteiten voor raadswerk in Nederland in 2019, hoe verhoudt dit zich tot de aanbeveling van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur en in hoeverre verschilt de tijdsbesteding aan deze werkzaamheden ten opzichte van 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?
3. Welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden in Nederland voor het raadswerk in 2019 en in hoeverre verschilt deze van de vergoeding in 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?
4. Welk effect heeft het vergadermodel dat een gemeente hanteert op de tijdsbesteding en werkzaamheden van raadsleden in 2019?

DAADKRACHT.

1.6 LEESWIJZER

In het volgende hoofdstuk leest u allereerst een toelichting op de gebruikte onderzoeksmethoden. Na een korte uitwerking van de verschillende vergadermodellen die gemeenteraden hanteren, komen in volgorde van de onderzoeksvragen achtereenvolgens de tijdbesteding, werkzaamheden en honorering van gemeenteraadsleden aan de orde. Bij de uitwerking van de tijdsbesteding en werkzaamheden komen ook de verschillen tussen vergadermodellen aan de orde. In hoofdstuk 7 komen de conclusies van het onderzoek aan bod.

De analyses in dit rapport zijn deels uitgewerkt in relatieve cijfers. Dit betekent dat de tijdsbesteding aan diverse activiteiten in percentages is weergegeven. Tenzij anders staat aangegeven, gaat het over de relatieve cijfers omtrent raadsleden.

De procentuele verschillen tussen 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017 zijn in dit rapport telkens als het absolute verschil tussen de betreffende percentages uitgedrukt. Bijvoorbeeld; als een bepaalde activiteit in 2017 10% en in 2019 15% van de totale tijdsbesteding in beslag neemt, staat dit vermeld als een toename van 5% ten opzichte van 2017.

Deze onderzoeksrapportage en de bijbehorende bijlagen zijn digitaal te verkrijgen op **www.nationaalraadsledenonderzoek.nl**

JUISTE **VERGADER-MODEL** LEVERT TIJD OP

Tevredenheid lijkt het sleutelwoord in het nieuwste onderzoek van onze kennispartner Daadkracht. Raadsleden besteden meer tijd dan ooit (gem. 17,2 uur per week) aan raadswerk en zijn tegelijkertijd tevredener over het raadswerk en de hoogte van de raadsvergoeding. Het effect van de verhoging van de vergoeding voor raadsleden uit kleine gemeenten, waar wij als Nederlandse Vereniging voor Raadsleden ons hard voor hebben gemaakt, is duidelijk zichtbaar: niet langer zijn er raadsleden die werk doen voor het uurtarief van een vakkenvuller. Het gemiddelde uurtarief bedraagt nu € 16,81.

Tevredenheid vanuit ons over het algemene beeld. Tegelijkertijd toont dit onderzoek zorgpunten. Vooral raadsleden uit grote gemeenten zijn veel tijd kwijt aan het werk en hun vergoeding staat niet in verhouding tot de geleverde inzet. Wij delen de ontevredenheid van deze leden over de verlofmogelijkheden en gaan met hen in gesprek over hoe het lidmaatschap het beste kan worden ingevuld. Dit onderzoek toont ook dat het gekozen vergadermodel in een gemeente invloed heeft op de tijdsbesteding en biedt raden dus inzicht om te zien of het juiste model wordt gehanteerd. Dit is belangrijke informatie: raadsleden besteden 64,4% van hun tijd aan bestuurlijke activiteiten en 31,3% aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Toen de dualisering in 2002 werd ingevoerd, was de bedoeling dat raadsleden minimaal 50% konden besteden hieraan. Dat is nooit gelukt en de kans daarop lijkt steeds kleiner. Om de volksvertegenwoordigende rol adequaat te kunnen invullen is meer tijd nodig of een andere manier van vergaderen. Zo kan de democratische legitimiteit van het lokaal bestuur hoog worden gehouden. Het raadslidmaatschap is en blijft een dankbare en eervolle verantwoordelijkheid die veel raadsleden met passie en idealen invullen en waar ze elke dag hun uiterste best voor doen. De overheveling van veel taken van het Rijk naar gemeente zorgt echter voor een toenemende werkdruk voor veel raadsleden. Het is daarom raadzaam om bij de overheveling van taken rekening te houden met de impact op de werkdruk. Decentralisaties mogen in het belang van onze democratie niet ten koste gaan van de volksvertegenwoordigende rol van raadsleden. Kortom, dit onderzoek laat ons als Nederlandse Vereniging voor Raadsleden zien dat er genoeg mooie uitdagingen zijn om het raadswerk beter te faciliteren en te ondersteunen, zodat raadsleden bijvoorbeeld meer tijd kunnen besteden aan hun volksvertegenwoordigende rol.

“ RAADSLEDEN ZIJN **MEER TEVREDEN** ”

Bahreddine Belhaj, Ondernemer, voorzitter Nederlandse Vereniging voor Raadsleden, raadslid in Lelystad (PvdA).

DAADKRACHT.

02 ONDERZOEKS-METHODEN

2.1 METHODEN VAN DATAVERZAMELING

Het Nationaal Raadsledenonderzoek 2019 is opgezet door middel van meerdere onderzoeksmethoden.

LITERATUURONDERZOEK

Als start van het onderzoek is literatuuronderzoek uitgevoerd. Daarbij is onder meer teruggekeken naar vorige edities van het Nationaal Raadsledenonderzoek.

Daarnaast is literatuuronderzoek gebruikt voor het beantwoorden van onderzoeksvraag 3. Informatie van overheid.nl is geraadpleegd om de hoogte van de vergoeding voor raadswerk vast te stellen.

Verder zijn voor onderzoeksvraag 4 wetenschappelijke literatuur en bronnen van de Vereniging voor Nederlandse Gemeenten (VNG) gebruikt om te komen tot een indeling naar vijf verschillende vergadermodellen.
Hoofdstuk 3 geeft meer informatie over deze vijf modellen en wat de verschillen tussen de modellen zijn.

ONLINE ONDERZOEK

Na het literatuuronderzoek is op elke gemeentelijke website onderzocht welk vergadermodel de gemeenteraad gebruikt. Elke gemeente is verplicht de werkwijze en de kalender van de gemeenteraad op de website te vermelden. De website en kalender is geraadpleegd om het vergadermodel en de frequentie van vergaderingen per gemeente te bepalen.

De informatie die is gebruikt om raadsleden aan te schrijven voor de webenquête is verzameld op almanak.overheid.nl en gemeentelijke websites. Daarnaast zijn gegevens zoals naam, geslacht, partij, functie (regulier raadslid of fractievoorzitter), raadspositie (coalitie of oppositie) en het e-mailadres verzameld. Indien deze informatie niet beschikbaar was op de website van de gemeente of op almanak.overheid.nl, zijn de websites van de betreffende politieke partijen geraadpleegd. Alle raadsleden met een openbaar e-mailadres zijn uitgenodigd voor het onderzoek. Van de meting uitgesloten zijn de 'bijzondere' gemeenten (de BES-eilanden: Bonaire, Sint Eustatius en Saba).

WEBENQUÊTE

Op basis van de informatie uit het literatuuronderzoek, voorgaande edities van het Nationaal Raadsledenonderzoek en maatschappelijke ontwikkelingen is een webenquête opgesteld.

Uiteindelijk zijn 8.605 raadsleden uitgenodigd voor deelname aan het onderzoek, dit is 99,8% van de totale onderzoekspopulatie van 8619. De overige raadsleden bleken niet bereikbaar op hun e-mailadres, bijvoorbeeld door een ver-

lopen e-mailadres of een vol Postvak IN. De software achter de webenquête is ontwikkeld door Parantion, een partner van Daadkracht, en is bekend onder de naam Easion Survey.

→ 2.2 RESPONS

In totaal hebben 1.623 raadsleden deelgenomen aan het onderzoek. Er zijn 8.605 raadsleden uitgenodigd, waarmee de respons op 18,9% ligt. 17,6% van de raadsleden (1.512) heeft de vragenlijst volledig ingevuld, 1,3% van de raadsleden (111) heeft de vragenlijst gedeeltelijk ingevuld. Omdat sommige raadsleden de vragenlijst gedeeltelijk hebben ingevuld, verschilt het aantal valide respondenten per vraag. Dit is in de figuren te zien aan de N-waarde, in de bijlagen.

→ 2.3 REPRESENTATIVITEIT

GESLACHT

De eerste representativiteitstoets is de man/vrouw verhouding. De totale populatie van raadsleden bestaat uit 68,2% (5866) mannen tegen 31,8% vrouwen (2732). De respons van het onderzoek is 66,2% mannen (1074) tegen 33,8% vrouwen (549). Middels een Chi-kwadraat toets is vastgesteld dat er geen significant verschil bestaat tussen de frequentieverdeling op basis van geslacht tussen de respondenten van het onderzoek en de totale onderzoekspopulatie. Mannelijke en vrouwelijke raadsleden zijn naar verhouding vertegenwoordigd in het onderzoek.

FUNCTIE

De tweede verdeling die belangrijk is voor de representativiteit is de verdeling tussen fractievoorzitters en 'reguliere' raadsleden. De totale populatie van raadsleden bestaat uit 30,8% (2657) fractievoorzitters en 69,2% (5962) 'reguliere' raadsleden. De respons van het onderzoek was 31,7% fractievoorzitters (514) tegen 68,3% 'reguliere' raadsleden (1109). De enquête is dus door relatief meer fractievoorzitters ingevuld. Vanuit statistisch oogpunt is dit geen significant verschil en blijft de representativiteit van het onderzoek gewaarborgd.

POSITIE IN DE RAAD

De derde toets van representativiteit is de verdeling tussen coalitie- en oppositieraadsleden. De totale populatie van raadsleden bestaat uit 61,2% raadsleden van de coalitie (5272) tegenover 38,8% raadsleden van de oppositie (3347). De respons van het onderzoek was 62,2% coalitieraadsleden (1010) tegen 37,8% oppositieraadsleden (613). De enquête is door relatief meer coalitieraadsleden ingevuld. Ook dit verschil is niet significant, waardoor de representativiteit van het onderzoek gewaarborgd blijft.

POLITIEKE PARTIJ

Als vierde is er gekeken naar de verdeling van partijen van de respondenten. Lokale partijen bezetten 38,2% van de zetels. In het onderzoek zijn zij ondervertegenwoordigd met 35,0%, een verschil van 3,2%. GroenLinks (1,9%) en D66 (1,9%) zijn juist sterker vertegenwoordigd in dit onderzoek dan in de bezetting van zetels. Alle andere partijen vallen binnen een marge van 1,0%.

De verdeling van raadsleden tussen partijen is vervolgens getoetst met de Chi-kwadraat toets. Daaruit blijkt dat deze verdeling representatief is voor de gehele populatie van raadsleden.

PROVINCIE

Naast partij is er ook gekeken naar de verdeling van respondenten over de provincies. Bij het bepalen van de representativiteit van de provincies blijkt dat de respondenten van het onderzoek goed verdeeld zijn. Bij de provincie Noord-Brabant wijkt de respons relatief het meest af met -1,4%. De verschillen tussen de werkelijke populatie en de respondenten van het onderzoek zijn in alle andere provincies kleiner dan 1,0%. Met de Chi-kwadraat toets blijkt dus ook dat de representativiteit niet in het geding komt door de verdeling van respondenten over de provincies.

GEMEENTEGROOTTE

De laatste representativiteitstoets is gemaakt naar de categorieën van gemeentegrootte. Er zijn twee categorieën waarin het verschil tussen de werkelijke populatie en de respondenten van het onderzoek groter zijn dan 0,5%. Raadsleden in de grootste gemeenten (> 150.000) zijn met 0,6% oververtegenwoordigd en raadsleden in gemeenten van 15.001 tot 30.000 inwoners zijn met -0,5% ondervertegenwoordigd. In de vier andere categorieën zijn de verschillen 0,3% of kleiner. Met de Chi-kwadraat toets is bepaald dat de representativiteit niet in het geding komt door de verdeling van respondenten over de gemeentegrootte.

→ 2.4 CONCLUSIE

De respons van het Nationaal Raadsledenonderzoek is 18,9%, met 1623 respondenten uit 8605 genodigden. De representativiteit van het onderzoek is getoetst op basis van verschillende verdelingen, zoals man en vrouw, coalitie en oppositie, maar ook op basis van provincie, partij en grootte van de gemeente. De resultaten van deze toetsen van representativiteit zijn positief en dus zijn de resultaten van dit onderzoek representatief voor de gehele populatie van raadsleden in Nederland.

JE HEBT **CONCREET** INVLOED **OP DE STAD**

Over het algemeen vind ik de werkdruk als raadslid hoog. Ik denk dat ik in de regel iets meer bezig ben dan 17 uur per week, ik denk dat ik de 20 wel aantik. Ik denk dat dat deels in mijzelf zit. Over het algemeen zijn mensen die raadslid zijn of willen worden wel mensen met een groot verantwoordelijkheidsgevoel. Mensen met een hoog verantwoordelijkheidsgevoel zijn vaak ook mensen die perfectionistisch van aard zijn of graag dingen heel goed willen doen. En dat zorgt ervoor dat die werkdruk allicht al hoog ligt. Je wilt het goed doen voor je gemeente.

Ik durf te zeggen dat de verhouding tussen bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten bij mij scheef is. Daar ben ik helemaal niet blij mee. Ik denk dat heel veel raadsleden hier last van hebben. Ik erken ook meteen dat dat voor een groot deel komt doordat je daar letterlijk te weinig tijd voor hebt. Het overgrote deel van de tijd gaat gewoon op in je kaderstellende en controlerende rol. Daadwerkelijk op werkbezoek gaan is heel tijdrovend. Super belangrijk, maar dat is wel één van de eerste dingen die erbij inschiet. Als ik wat meer ruimte heb, weet ik zeker dat ik ook meer tijd zou besteden aan die volksvertegenwoordigende rol.

Ik vind het een hele goede zaak dat de vergoeding voor raadsleden van kleinere gemeenten omhoog is gegaan. Want je ziet wel gewoon dat de gemeentepolitiek echt onder druk staat. Voor mij is geld niet de drijfveer. Maar ik denk wel dat het zou kunnen helpen als de vergoeding omhoog gaat. Voor veel mensen kan het misschien wel de stap kleiner maken. Het allerleukste aan het raadslidmaatschap is dat je heel concreet invloed hebt op de stad en om met kleine beetjes de stad iets mooier te maken!

“ IK DENK DAT **DE VERHOUDING** TUSSEN BESTUURLIJKE EN VOLKSVERTEGENWOORDIGENDE ACTIVITEITEN **TE SCHEEF IS**”

Lusanne Bouwmans, Werkt in energietransitie, vice-fractievoorzitter, raadslid in Nijmegen (D66).

Foto Tom Hessels

DAADKRACHT.

03 VERGADER-MODELLEN

Deze editie van het Nationaal Raadsledenonderzoek besteedt speciale aandacht aan vergadermodellen van de gemeenteraden in Nederland. Het vergadermodel bepaalt de manier waarop de gemeenteraad vergadert en bij welke bijeenkomsten de raadsleden verschijnen. Er is meer belangstelling voor vergadermodellen ontstaan, omdat het een mogelijkheid is om de gemeenteraad effectiever te maken en het aantal vergaderingen terug te dringen. Dit hoofdstuk beschrijft de meest gebruikte vergadermodellen van de Nederlandse gemeenteraden en laat het gebruik van de vergadermodellen zien.

3.1 TYPEN VERGADERMODELLEN

Op dit moment gebruiken Nederlandse gemeenteraden vijf verschillende vergadermodellen.

VERGADERMODEL ZONDER COMMISSIES

Het eerste model is het vergadermodel zonder commissies. Dit betekent dat er enkel plenaire raadsvergaderingen plaatsvinden. De voorbereiding voor de plenaire vergaderingen vinden plaats via fractievergaderingen. Dit model is relatief populair bij de kleinere gemeenten om het totaal aantal vergaderingen te beperken.

RAADSCOMMISSIEMODEL

Het tweede model is het raadscommissiemodel. Dit model houdt in dat een gemeenteraad een aantal commissies instelt, naast de plenaire vergadering. Die commissies kunnen zich specialiseren op beleidsterreinen of op kerntaken. Zo kan een commissie zich focussen op beleidsterreinen als Werk en inkomen, of Fysiek domein. Tegelijkertijd kunnen commissies zich ook specialiseren in kerntaken als Controleren of Kaderstellen. Sommige gemeenten stellen tevens commissies in voor specialistische taken, zoals een Auditcommissie of een Ombudscommissie.
In deze raadscommissies nemen raadsleden (soms ook niet-raadsleden) zitting om vraagstukken voor de plenaire raadsvergadering voor te bereiden. Raadsleden worden hierbij ondersteund door fractievolgers en overige medewerkers. Op deze manier kunnen raadsleden zich specialiseren op een beperkt aantal thema's en hoeven raadsleden minder plenaire vergaderingen bij te wonen. Het raadscommissiemodel is dan ook populair bij grotere gemeenten.

AGENDACOMMISSIEMODEL

Het derde model dat Nederlandse gemeenteraden hanteren is het agendacommissiemodel. Dit model kent slechts één raadscommissie. De agendacommissie kan bestaan uit zowel raadsleden als niet-raadsleden. De agendacommissie bereidt alle raadsvergaderingen voor en is dus niet gespeci-

aliseerd op een bepaald beleidsterrein. De agendacommissie bepaalt de agenda voor de raadsvergadering en doet dit op basis van de informatie die zij ontvangt uit de samenleving. Doordat de agenda van de plenaire vergadering wordt voorbereid door de agendacommissie, is de commissie een methode om het aantal plenaire vergadering te beperken.

BOB-METHODE

Het vierde vergadermodel is de BOB-methode, wat staat voor Beeldvorming, Opinievorming en Besluitvorming. Deze methode is ontwikkeld om besluitvorming in de lokale politiek meer overwogen tot stand te laten komen. Het besluitvormingsproces begint hier met de Beeldvorming: politieke partijen proberen zoveel mogelijk informatie te verzamelen over een vraagstuk om alle feiten op tafel te krijgen. Belangrijk hierbij is dat alle partijen tevreden moeten zijn met de hoeveelheid en de kwaliteit van de verkregen informatie. Na de Beeldvorming gaan de raadsleden over tot Opinievorming en kunnen er politieke en technische vragen over het onderwerp gesteld worden. Dit is de argumentatie-fase in het besluitvormingsproces. Wanneer iedereen een standpunt heeft ingenomen, wordt overgegaan tot Besluitvorming. De BOB-methode zorgt er zo voor dat de gemeenteraad meer bewustzijn ontwikkelt over de invloed van haar besluiten op de bevolking. Tegelijkertijd biedt de BOB-methode een betere afweging van voor- en nadelen van besluiten.

De afgelopen tien jaar zijn steeds meer gemeenteraden gaan werken volgens de BOB-methode. Belangrijk om te vermelden is de vrijheid die gemeenten hebben in de interpretatie van de BOB-methode. Zo kunnen gemeenteraden zelf invulling geven aan de beeldvormende fase. Zij kunnen bepalen of de beeldvorming plaatsvindt in een plenaire of commissie-context, en of burgers aanwezig mogen zijn bij de beeldvorming. Hoewel de BOB-methode dus steeds meer wordt gebruikt, kunnen gemeenten een verschillende invulling geven aan de methode.

RONDETAFELMETHODE

Het vijfde vergadermodel is de rondetafelmethode. Deze methode houdt in dat burgers en experts aanschuiven bij raadsleden om in gesprek te gaan over vraagstukken die de gemeenteraad zelf aandraagt, of die burgers van de gemeente aandragen. Op deze manier kunnen experts zich buigen over thema's waar gemeenten niet altijd voldoende kennis over hebben, zoals ICT. De rondetafelmethode wordt dan ook ingezet bij een beperkt aantal thema's. Het biedt de mogelijkheid om kennis van buiten de gemeente in de besluitvorming mee te nemen. Tegelijkertijd kunnen experts de burgers ondersteunen met inhoudelijke details. Op deze wijze beschikken burgers over voldoende kennis om mee te doen aan het debat. De inspraak van burgers en experts wordt beschouwd als een niet-bindend advies.

Dit model stuurt aan op burgerparticipatie en probeert burgers een langdurige ingang tot de lokale politiek te bieden. Tegelijkertijd is de gemeente afhankelijk van de animo bij burgers en experts. Hoewel de rondetafelmethode bij een beperkt aantal gemeenten wordt gebruikt, is het gebruik hiervan wel gestegen in de afgelopen vijf jaar.

→ 3.2 GEBRUIK VAN VERGADERMODELLEN

Nederland telt in 2019 355 gemeenten. 66 gemeenten maken gebruik van een model zonder commissies. 178 van deze gemeenten maken gebruik van het raadscommissiemodel, het meest gebruikte model. 46 gemeenten gebruiken het model met één agendacommissie. 54 gemeenten hanteren de nieuwere BOB-methode. De rondetafelmethode is het minst gebruikt, slechts 11 gemeenten hanteren deze methode.

De vergadermodellen zijn in verschillende gemeentegrootten terug te vinden. De verdeling van gemeentegrootten voor het vergadermodel zonder commissies, het raadscommissiemodel, het agendacommissiemodel en

de BOB-methode zijn evenredig verdeeld. Het agendacommissiemodel wordt relatief veel gebruikt in kleinere gemeenten en de BOB-methode wordt relatief veel gebruikt in middelgrote gemeenten. Alleen de rondetafelmethode wordt niet door elke gemeentegrootte gebruikt. Gemeenten kleiner dan 15.000 inwoners en gemeenten groter dan 100.000 inwoners maken geen gebruik van dit model. In het geval dat er opvallende resultaten zijn omtrent de vergadermodellen, heeft dit mogelijk te maken met deze kleine afwijkingen. In de bijlagen bij dit rapport vindt u de landelijke spreiding van de verschillende vergadermodellen per provincie.

Vergadermodel	Totaal	< 15.000	15.001-30.000	30.001-50.000	50.001-100.000	100.001-150.000	> 150.000
Plenair	66	10	21	20	8	2	5
Raadscommissies	178	24	64	47	25	8	10
Agendacommissie	46	11	18	12	3	1	1
BOB	54	3	19	13	15	2	2
Rondetafel	11	0	4	4	3	0	0

Tabel 1: Overzicht van vergadermodellen naar gemeentegrootte

Op de volgende pagina ziet u de spreiding van vergadermodellen per gemeente, ingekleurd op de kaart van Nederland.

Vergadermodel zonder commissies

Enkele plenaire vergaderingen. Voorbereidingen voor plenaire vergaderingen vinden plaats via fractievergaderingen.

Raadscommissie model

Aantal specialistische commissies naast de plenaire vergadering.

Agendacommissie model

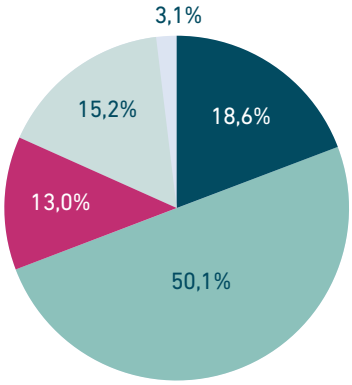
Eén raadscommissie die alle raadsvergaderingen voorbereidt.

BOB-methode

Beeldvorming, Opinievorming en Besluitvorming. Bedoeld om lokale besluitvorming meer overwogen tot stand te laten komen.

Rondetafel methode

Burgers en experts kunnen aanschuiven bij raadsleden. Bedoeld om burgerparticipatie te stimuleren.

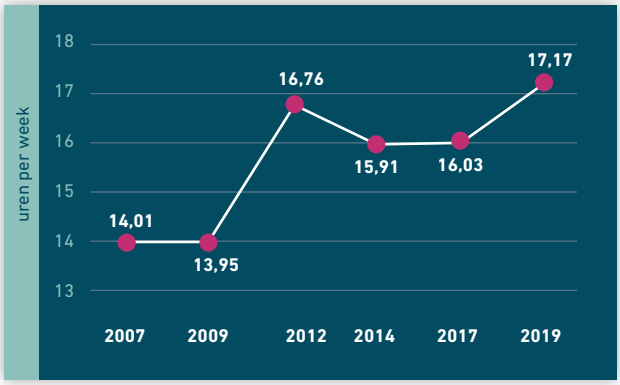

Landelijke verdeling
vergadermodellen 2019

DAADKRACHT.

04 TIJDS-BESTEDING RAADSLEDEN

Dit hoofdstuk staat in het teken van de beantwoording van de eerste onderzoeksvraag:
'Wat is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland aan het raadswerk in 2019 en hoeverre verschilt deze van de tijdsbesteding in 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?'. Na de algemene tijdsbesteding komt een nadere analyse van de tijdsbesteding naar voren en wordt de tevredenheid van raadsleden over de tijdsbesteding aan het raadswerk bepaald.

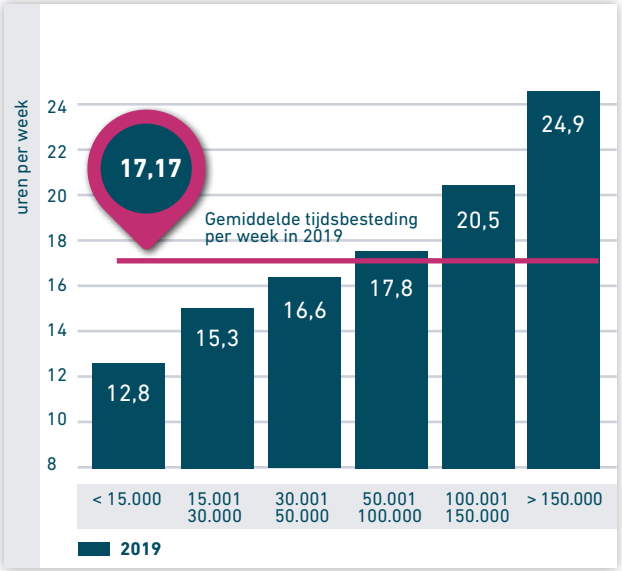
Figuur 1: Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden in uren per week (2007-2019)

4.1 ALGEMEEN

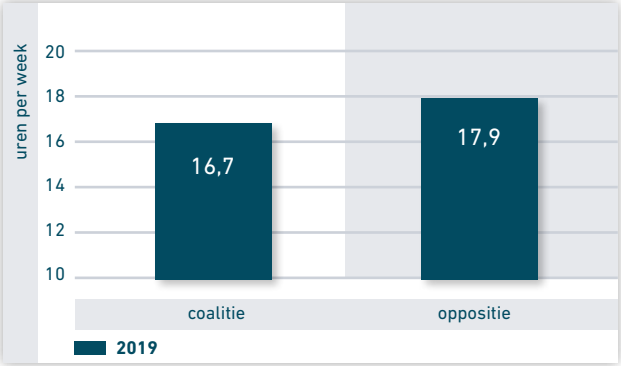
Het raadslidmaatschap van Nederlandse raadsleden kost hen in 2019 gemiddeld 17,17 uur per week. Dit is een stijging van ruim een uur per week ten opzichte van 2017. In figuur 1 is de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden in uren per week over de jaren heen zichtbaar. Sinds de start van het trendonderzoek in 2007 is dit het hoogste aantal uren dat raadsleden per week besteden aan raadswerk.

4.2 TIJDSBESTEDING NAAR GEMEENTEGROOTTE

In figuur 2 is de gemiddelde tijdsbesteding in uren per week naar gemeentegrootte weergegeven. In deze figuur is duidelijk te zien dat de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden sterk afhankelijk is van de grootte van de gemeente. Hoe groter de gemeente, hoe meer tijd raadsleden gemiddeld besteden aan het raadswerk. Raadsleden in de grootste gemeenten besteden gemiddeld 24,9 uur per week aan raadswerk, waar raadsleden in de kleinste gemeenten gemiddeld 12,8 uur per week besteden aan raadswerk. Het resultaat in 2019 is dat raadsleden in de gemeenten met minder dan 15.000 inwoners (tijdsbesteding 12,8 uur) en gemeenten

Figuur 2: Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden in uren per week naar gemeentegrootte (2007-2019)

Figuur 3: Gemiddelde tijdsbesteding naar rol in uren per week, coalitie/oppositie (2019)

van 100.001 tot 150.000 inwoners (tijdsbesteding 20,5 uur) minder tijd besteden aan raadswerk dan in 2017, respectievelijk 0,1 en 0,4 uur per week minder. Raadsleden in de andere inwonersklassen besteden gemiddeld meer tijd aan raadswerk in 2019 dan in 2017, met raadsleden in de gemeenten met meer dan 150.000 inwoners als grootste stijger. Raadsleden in deze gemeenten besteden gemiddeld 1,1 uur per week meer aan raadswerk in 2019 dan in 2017. Volledig figuur in de bijlagen.

4.3 TIJDSBESTEDING NAAR ROL

Bij de vergelijking van tijdsbesteding naar rol is onderscheid gemaakt tussen raadsleden die deel uitmaken van een coalitiepartij en raadsleden die deel uitmaken van een oppositiepartij. In figuur 3 is te zien hoeveel tijd raadsleden uit de coalitie en oppositie in 2019 aan raadswerk besteden. Raadsleden in de coalitie besteden gemiddeld 16,7 uur per week aan het raadswerk, dit is een stijging van 1,3 uur in vergelijking met de meting van 2017. Raadsleden in de oppositie besteden gemiddeld 17,9 uur per week aan het raadswerk, dit is een stijging van 1,1 uur. Het verschil tussen de tijdsbesteding is daarmee met 0,2 uur kleiner dan in 2017. Sinds de uitvoering van het onderzoek kost oppositie voeren raadsleden meer tijd.

4.4 TIJDSBESTEDING NAAR BAAN EN/OF OPLEIDING

De tijdsbesteding van raadsleden verschilt indien raadsleden wel of geen baan en/of opleiding volgen. 1154 raadsleden hebben een baan en/of volgen een opleiding. 469 raadsleden hebben geen baan en volgen ook geen opleiding. Uit de resultaten blijkt dat raadsleden zonder baan en/of opleiding meer tijd besteden aan het raadswerk met gemiddeld 19,4 uur per week. Raadsleden met een baan en/of opleiding besteden gemiddeld 16,2 uur per week aan het raadswerk, een verschil van 3,2 uur.

4.5 TIJDSBESTEDING NAAR FUNCTIE IN DE RAAD

Bij de vergelijking in tijdsbesteding naar functie is onderscheid gemaakt tussen fractievoorzitters en 'reguliere' raadsleden. Fractievoorzitters besteden gemiddeld 18 uur per week aan raadswerk, dat is 1,3 uur per week meer dan 'reguliere' raadsleden, zij besteden 16,7 uur per week aan raadswerk. Dit verschil heeft mogelijk twee redenen. De eerste reden is het feit dat fractievoorzitters meer taken hebben binnen hun fractie. Zij leiden fractievergaderingen en zijn gewoonlijk het eerste aanspreekpunt voor media en burgers. De tweede reden is dat fractievoorzitters soms eenmansfracties zijn waardoor ze minder mogelijkheden hebben om het lezen van stukken en het voorbereiden van vergaderingen te verdelen.

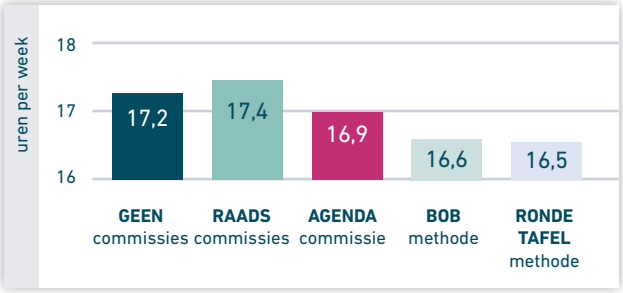
"**VOOR RAADSLEDEN DIE OVERDAG WERKEN** IS HET RAADSLIDMAATSCHAP VEELAL **BELASTEND IN TIJD.** DE INSTROOM VAN JONGEREN **WORDT HIERDOOR NEGATIEF BEÏNVLOED,** WAT ZORGEN BAART VOOR DE TOEKOMST."

Een respondent

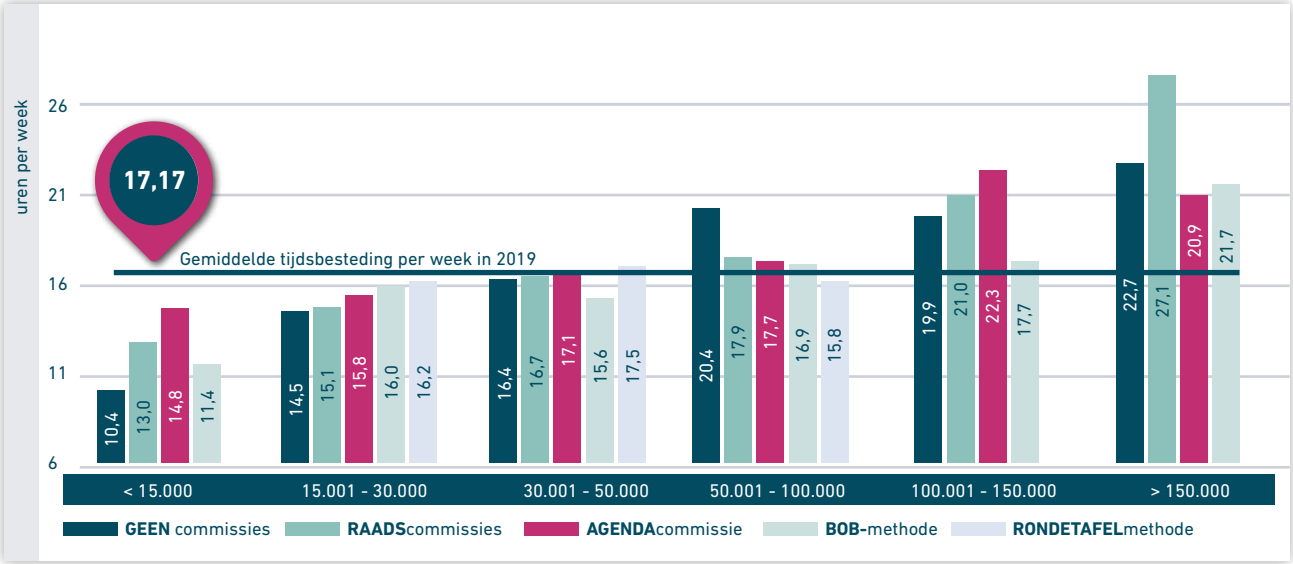
4.6 TIJDSBESTEDING NAAR VERGADERMODEL

Bij de vergelijking van tijdsbesteding naar vergadermodel zijn er enkele verschillen zichtbaar. Raadsleden in gemeenteraden met het raadscommissiemodel besteden gemiddeld de meeste tijd aan raadswerk met 17,4 uur per week. Raadsleden van gemeenten die gebruikmaken van een rondetafelmethode besteden de minste tijd aan raadswerk met 16,5 uur per week. Het grootste verschil bedraagt dus 0,9 uur. De tijdsbesteding naar vergadermodel staat weergegeven in figuur 4.

De relatie tussen het vergadermodel en de grootte van de gemeente die dit model hanteert laat meer uitvergrote verschillen zien. Dit is zichtbaar in figuur 5 hiernaast.
Met name raadsleden in de grootste gemeenten met een raadscommissiemodel besteden veel tijd aan het raadswerk met 27,1 uur per week. Daarnaast valt het op dat raadsleden in gemeenten met meer dan 30.000 inwoners en met de BOB-methode over het algemeen minder tijd besteden aan raadswerk dan raadsleden die gebruikmaken van andere vergadermodellen.
In dit geval hebben sommige gemeenten een sterke invloed over bepaalde resultaten, maar de resultaten komen overeen met de resultaten van figuur 5. Gemiddeld kost het BOB-model minder uren per week dan de andere vergadermodellen en kost het raadscommissiemodel de meeste tijd voor raadsleden. Specifieke gevallen vergroten deze

Figuur 4: Gemiddelde tijdsbesteding naar vergadermodel in uren per week

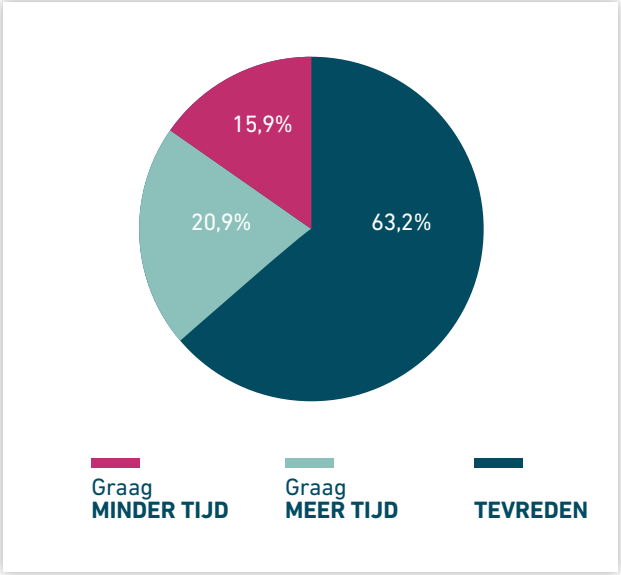
Figuur 5: Gemiddelde tijdsbesteding naar vergadermodel en gemeentegrootte in uren per week (noot: gemeenten kleiner dan 15.000 inwoners en groter dan 100.000 inwoners maken geen gebruik van de rondetafelmethode)

verschillen, zoals de tijdsbesteding van raadsleden in de vier grootste gemeenten die een raadscommissiemodel hanteren. Daarnaast kost de BOB-methode relatief minder tijd vergeleken met de andere vergadermodellen, zowel in het algemeen als naar gemeentegrootte.

→ 4.7 TEVREDENHEID OVER DE TOTALE TIJDSBESTEDING

Om te achterhalen in hoeverre raadsleden in 2019 tevreden zijn over de totale tijdsbesteding is hen gevraagd: 'Bent u tevreden over het totale aantal uren dat u gemiddeld per maand aan raadswerk besteedt?

Een meerderheid van de raadsleden (63,2%) geeft aan tevreden te zijn over het aantal uren dat hij/zij besteedt aan raadswerk. 20,9% geeft aan meer tijd te willen besteden aan het raadswerk. De resterende 15,9% zou graag minder tijd willen besteden aan het raadswerk. Uit deze resultaten blijkt dat raadsleden gemiddeld meer tevreden zijn over het aantal uren dat zij besteden aan raadswerk dan in 2017 (60,6%).

Figuur 6: Tevredenheid van raadsleden over het aantal uren dat zij aan raadswerk besteden in 2019

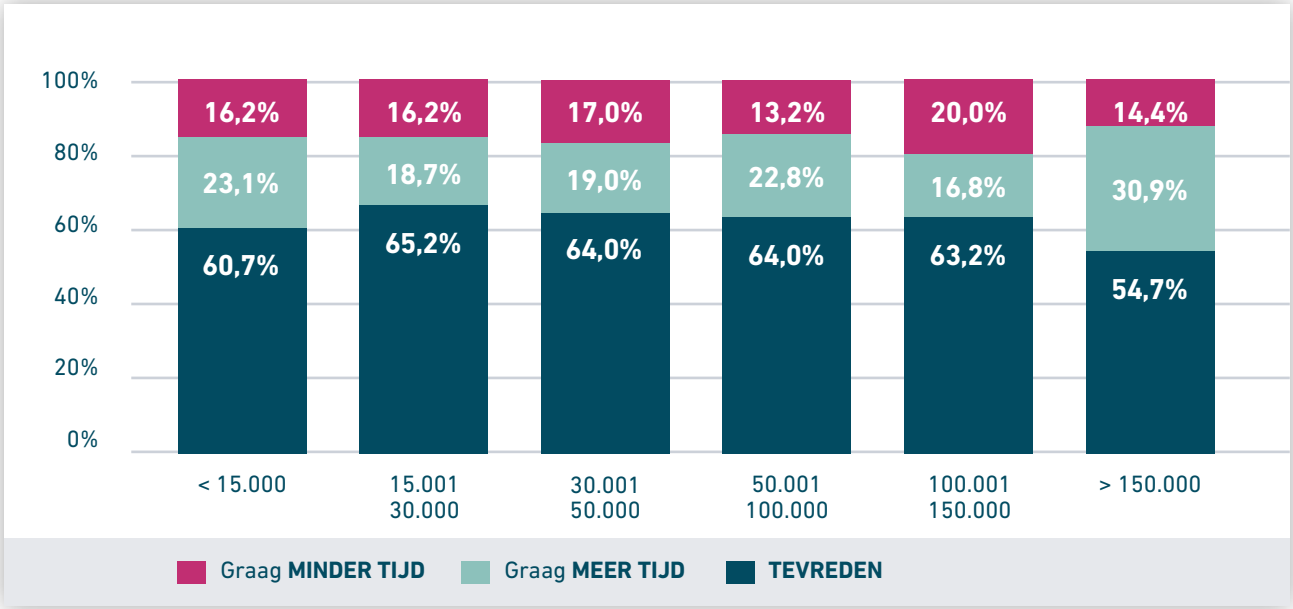
TEVREDENHEID NAAR ZITTINGSPERIODES

De raadsleden die in hun eerste periode zitten, zijn voor 59,2% tevreden over hun tijdsbesteding, raadsleden die in hun tweede periode zitten zijn voor 65,1% tevreden en de langer zittende raadsleden (3 periodes of meer) zijn voor 68,3% tevreden over de tijdsbesteding.

Daarnaast zijn er verschillen zichtbaar tussen het aantal zittingsperiodes en of een raadslid meer tijd wil besteden aan raadswerk. Als een raadslid langer deel uitmaakt van de raad, neemt de behoefte om meer tijd aan het raadswerk te besteden af. 25,8% van de raadsleden die in hun eerste periode zitten, wil graag meer tijd besteden aan het raadswerk, 18,5% van de raadsleden met twee perioden ervaring wil graag meer tijd besteden en 14,9% van de langstzittende raadsleden geeft aan dat zij meer tijd aan raadswerk willen besteden.

TEVREDENHEID NAAR GEMEENTEGROOTTE

Uit de resultaten blijkt dat raadsleden uit gemeenten met 15.001 tot 30.000 inwoners het meest tevreden zijn over hun totale tijdsbesteding: 65,2% van hen is tevreden. Raadsleden uit de grootste gemeenten (> 150.000) zijn het minst tevreden over hun totale tijdsbesteding met 54,7% van de raadsleden. Opvallend is dat 30,9% van hen aangeeft meer tijd te willen besteden aan het raadswerk, ondanks dat zij gemiddeld al de meeste tijd besteden aan raadswerk met 24,9 uur per week. Raadsleden uit gemeenten met 100.001 tot 150.000 inwoners hebben deze behoefte duidelijk minder: 16,8% van hen geeft aan meer tijd aan raadswerk te willen besteden.

Figuur 7: Tevredenheid over de tijdsbesteding aan het raadswerk naar gemeentegrootte

TEVREDENHEID NAAR BAAN EN/OF OPLEIDING

Uit nadere analyse van de tevredenheid over de tijdsbesteding van raadsleden, is er een duidelijk verschil zichtbaar tussen raadsleden die een baan en/of een opleiding hebben en raadsleden die geen baan en/of opleiding hebben. Raadsleden die een baan en/of opleiding hebben, zijn over het algemeen minder tevreden over het aantal uren dat zij in het raadswerk steken met 56,0%. Het is ook duidelijk dat deze raadsleden graag meer tijd aan het raadswerk zouden besteden (27,0%). Daarnaast geeft 17,0% aan dat zij graag minder tijd aan het raadswerk zouden besteden. Van de raadsleden zonder baan of opleiding is 80,8% tevreden over het totaal aantal uren. 6,0% van hen zou meer tijd willen besteden aan het raadswerk en 13,2% wil graag minder tijd besteden aan het raadswerk. Dit verschil heeft mogelijk te maken met twee zaken. Allereerst hebben raadsleden zonder een baan en/of opleiding meer tijd om te besteden dan raadsleden met een baan en/of opleiding. Een tweede mogelijke verklaring is dat raadsleden met meer ervaring gemiddeld meer tevreden zijn over hun tijdsbesteding. Raadsleden zonder baan en/of opleiding zijn gemiddeld meer ervaren, 42,0% van hen zit 3 of meer periodes in de raad. 25,0% van de raadsleden met baan en/of opleiding is 3 of meer periodes raadslid. Dit is mogelijk ook van invloed op de tevredenheid over de tijdsbesteding.

TEVREDENHEID NAAR FUNCTIE

65,7% van de 'reguliere' raadsleden is tevreden over de tijdsbesteding voor het raadswerk. 21,4% van hen geeft aan dat zij graag meer tijd aan raadswerk zouden willen besteden. 12,9% geeft aan dat zij graag minder tijd aan het raadswerk zouden willen besteden. Fractievoorzitters zijn gemiddeld minder tevreden over hun tijdsbesteding: 57,8% van hen geeft aan tevreden te zijn. 19,9% van hen geeft aan meer tijd te willen besteden aan het raadswerk en 22,3% wil graag minder tijd besteden aan het raadswerk.

Het verschil in tevredenheid tussen fractievoorzitters en 'reguliere' raadsleden kan mogelijk worden verklaard door hun verschillende tijdsbesteding. Fractievoorzitters besteden meer tijd aan raadswerk en zijn minder tevreden dan 'reguliere' raadsleden. Daarnaast geeft 22,3% van hen aan minder tijd te willen besteden. 'Reguliere' raadsleden besteden minder tijd aan het raadswerk en zijn meer tevreden. Ook geeft 12,9% van hen aan minder tijd te willen besteden aan het raadswerk.

Er lijkt een verband te zijn dat naarmate de tijdsbesteding toeneemt, de tevredenheid over de tijdsbesteding afneemt. Het is echter niet zo dat dit voor elke situatie geldt. De verdeling tussen raadsleden met een baan en/of opleiding en raadsleden zonder baan en/of opleiding stelt juist het tegenovergestelde. Raadsleden zonder baan en/of opleiding zijn meer tevreden over hun tijdsbesteding, maar besteden gemiddeld meer tijd aan het raadswerk. Er is dus geen sprake van een eenduidig verband tussen de hoogte van de tijdsbesteding en de tevredenheid over de tijdsbesteding.

"**VOOR JONGEREN EN MENSEN MET EEN FULLTIME BAAN** IN GEMEENTEN TOT 40.000 INWONERS **IS HET RAADSWERK ONVOLDOENDE TOEGANKELIJK**."

Een respondent

TEVREDENHEID NAAR VERGADERMODEL

Raadsleden in gemeenten met vergadermodellen zonder commissies zijn het meest tevreden over de tijdsbesteding: 66,7% van hen geeft aan tevreden te zijn. Raadsleden in gemeenten die gebruikmaken van een vergadermodel met een agendacommissie zijn het minst tevreden: 55,5% van hen geeft aan tevreden te zijn.

Opvallend is dat een relatief groot deel van de raadsleden die een rondetafelmethode gebruiken, meer tijd wil besteden aan het raadswerk (25,5%). Het aantal gemaakte uren ligt in de rondetafelmethode het laagst (16,5 uur). Dit lijkt een logisch verband te zijn.

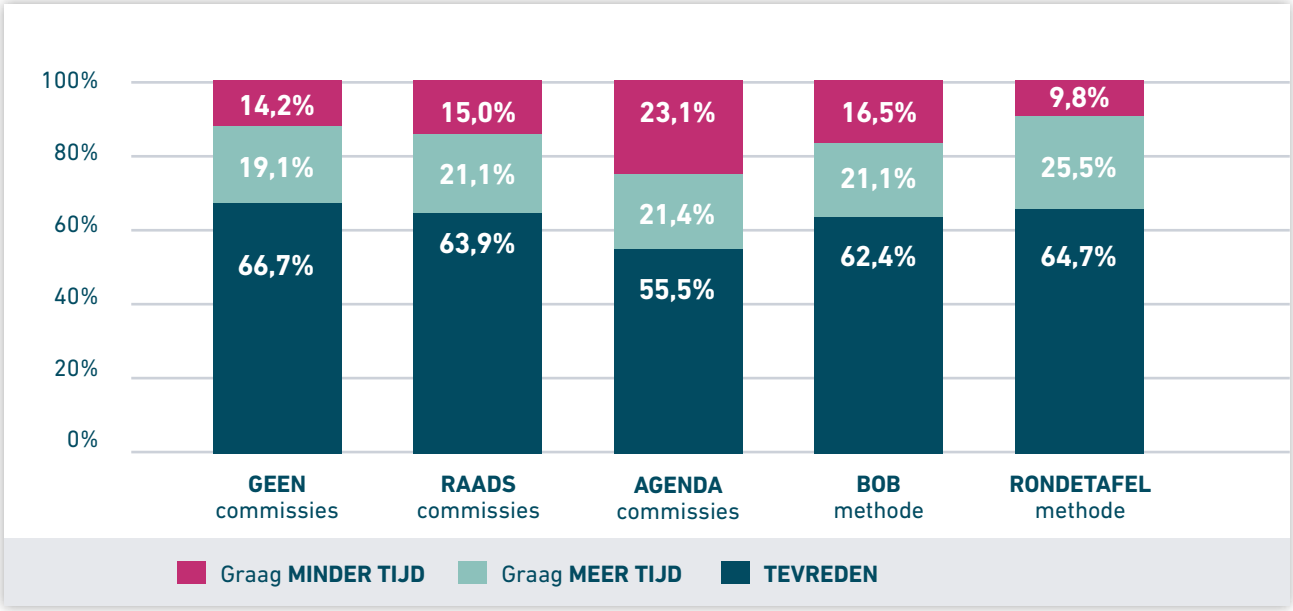
VERKLARING VOOR TEVREDENHEID

Tevredenheid is nu gemeten aan de hand van verschillende verdelingen. Van deze metingen blijkt de meting van wel of geen baan en/of opleiding de grootste verklarende factor te zijn. Indien een raadslid geen baan en/of opleiding heeft, is deze veruit het meest tevreden. Daarnaast wil een beperkt aantal van deze raadsleden meer tijd besteden aan raadswerk.

Dit resultaat duidt erop dat het nog steeds lastig is om een baan en/of studie te combineren met het lidmaatschap van de raad. Deze raadsleden zijn minder tevreden over hun tijdsbesteding, maar het is tegelijkertijd belangrijk om als lokale volksvertegenwoordiger maatschappelijk actief te zijn. De balans tussen tijdsbesteding aan raadswerk en een baan en/of opleiding blijft dus ingewikkeld.

→ 4.8 RAADSLID ALS FULLTIME FUNCTIE

Aan de raadsleden is ook gevraagd in hoeverre zij het eens zijn met de stelling dat de functie van raadslid als fulltime functie kan worden ingevuld (zie figuur 9). Naarmate de gemeentegrootte stijgt, zijn de raadsleden het meer eens met de stelling dat de functie van raadslid als fulltime functie kan worden ingevuld. In gemeenten groter dan 150.000 inwoners, stemt meer dan de helft van de raadsleden in met de stelling dat raadswerk als fulltime functie kan worden ingevuld.

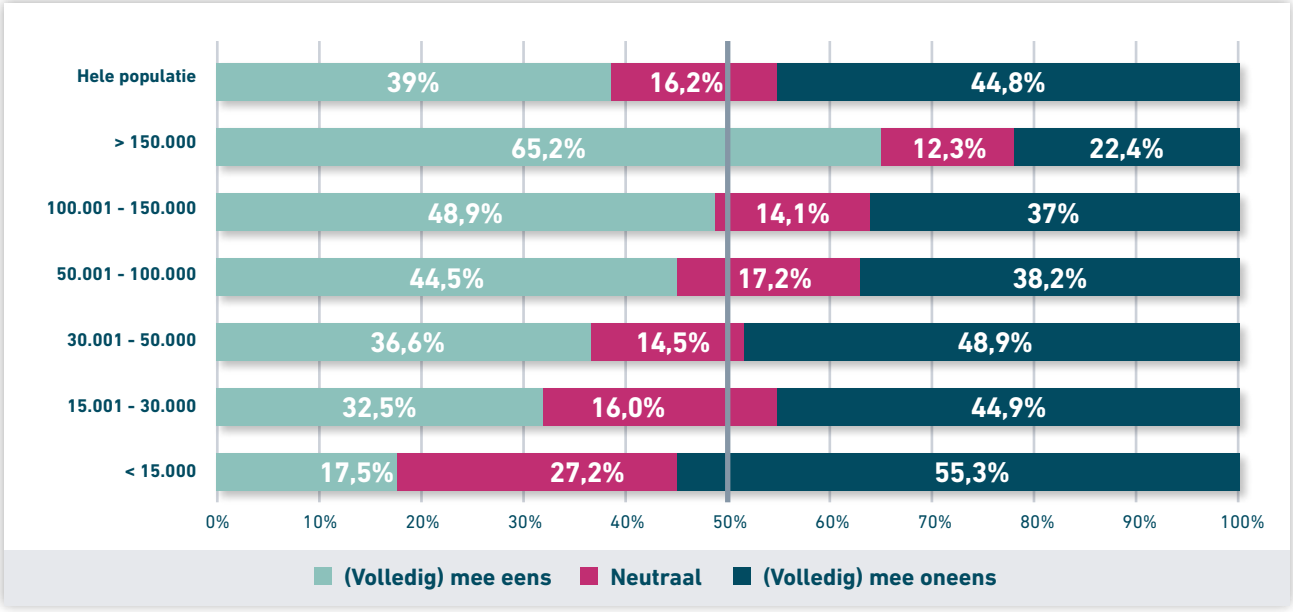

Figuur 8: Tevredenheid over het aantal uur naar vergadermodellen.

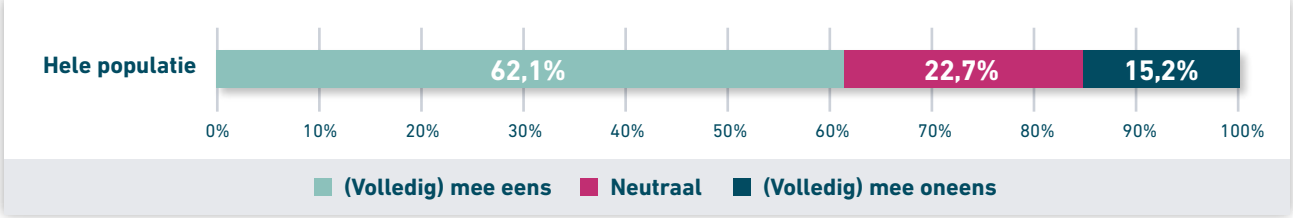
4.9 WERKNEMERSCHAP EN VERLOF

Aan de raadsleden is gevraagd of zij het eens zijn met de stelling of hun werkgever en/of opleiding de ruimte biedt om een politieke nevenfunctie te vervullen. Dit gaat dus niet om het bijwonen van specifieke bijeenkomsten, maar over de algemene ruimte die de werkgever biedt aan het raadslid. Omdat er sprake is van een werkgever, zijn de respondenten die geen baan hebben, zelf werkgever zijn of zzp'er zijn, niet meegenomen in deze analyse. Dat brengt het aantal relevante respondenten voor deze stelling op 992 raadsleden. 62,1% van de raadsleden is het (volledig) eens met de stelling dat hun werkgever en/of opleiding de ruimte biedt om een politieke nevenfunctie te vervullen. 22,7% van de raadsleden staat neutraal tegenover deze vraag. 15,2% van hen is het (volledig) oneens met de vraag en is van mening dat zij niet genoeg ruimte krijgen van hun werkgever om hun taken als raadslid uit te voeren, zoals te zien is in figuur 10.

Er is een mogelijke relatie tussen de tevredenheid over de ruimte die werkgevers bieden om een politieke nevenfunctie te vervullen en het aantal uren dat raadsleden per week werken. Het aantal uren dat een raadslid besteedt aan werk neemt toe naarmate raadsleden minder tevreden zijn over de geboden ruimte. Raadsleden die het meest

Figuur 9: Opvattingen van raadsleden naar gemeentegrootte over in hoeverre het raadswerk als fulltime functie kan worden ingevuld. (volledig) mee eens, neutraal, (volledig) mee oneens.

Figuur 10: Tevredenheid over de geboden ruimte van werkgever en/of opleiding om een politieke nevenfunctie te vervullen.

tevreden zijn over de geboden ruimte van een werkgever, besteden gemiddeld 32,5 uur per week aan een baan. Raadsleden die het minst tevreden zijn over de geboden ruimte, gemiddeld 37,0 uur.
Aan de raadsleden is ook gevraagd of zij het eens zijn met de stelling dat hun werkgever voldoende verlof biedt om vrij te nemen voor het bijwonen van vergaderingen en bijeenkomsten met betrekking tot het werk als raadslid. Ook hiervoor geldt dat deze vraag alleen relevant is voor raadsleden die voor een werkgever werken. Na de vorige vraag hebben 55 respondenten hier aangegeven dat deze vraag voor hen niet van toepassing is. Een mogelijke reden hiervoor is dat sommige raadsleden geen gebruik (kunnen) maken van een verlofregeling. Uiteindelijk hebben 937 respondenten hun mening over de stelling gegeven. 54,5% van de raadsleden die aanspraak maken op verlof bij een werkgever zijn het (volledig) eens met de stelling dat zij voldoende verlof ontvangen om vergaderingen en bijeenkomsten van raadswerk bij te wonen. 24,8% is neutraal over de stelling. 20,7% van de raadsleden is het (volledig) oneens met de stelling.

Raadsleden zijn dus overwegend meer tevreden dan ontevreden over de mogelijkheden tot verlof voor zowel de algemene ruimte die hun werkgever biedt voor raadswerk, als het bijwonen van specifieke bijeenkomsten zoals raadsvergaderingen. Het is mogelijk dat raadsleden hier meer tevreden dan ontevreden over zijn, omdat zij wettelijk recht hebben op politiek verlof, zoals afgesproken in de rechtspositie politieke ambtsdragers. In meerdere sectoren zijn afspraken over politiek verlof gemaakt in de CAO.
Er zijn 179 raadsleden van mening dat er (ruim) onvoldoende verlof wordt geboden voor het raadswerk. Aan hen is gevraagd hoeveel uur zij extra verlof per maand zouden willen ontvangen voor het uitvoeren van raadswerk. Zij ontvangen graag gemiddeld 13,1 uur per maand verlof van de werkgever om hun taken als raadslid uit te voeren.

→ 4.10 CONCLUSIE

De gemiddelde tijdsbesteding van gemeenteraadsleden bedraagt in 2019 17,17 uur per week. Dit is een stijging van 1,1 uur ten opzichte van 2017 en het hoogste aantal uren per week sinds het trendonderzoek in 2007 is gestart. Er bestaan nog steeds grote verschillen tussen raadsleden. Voornamelijk de grootte van de gemeente hangt sterk samen met het aantal uur dat een raadslid aan het raadswerk besteedt. In grote gemeenten (> 150.000 inwoners) besteden raadsleden gemiddeld 24,8 uur per week aan het raadswerk, dit is 12 uur meer dan raadsleden in de kleinste gemeenten (< 15.000 inwoners).

Voor zowel coalitie- als oppositiepartijen is de tijdsbesteding gestegen. Raadsleden in de oppositie besteden vooralsnog 1,1 uur per week meer aan het raadswerk dan raadsleden in de coalitie. Dit verschil is 0,3 uur kleiner dan het verschil in de meting van 2017.
Raadsleden zijn in 2019 over het algemeen meer tevreden over het aantal uur dat zij aan raadswerk besteden (63,2%), dan in 2017. De stijging bedraagt 2,6%. Er is niet één sluitende verklaring voor de tevredenheid over de tijdsbesteding van raadsleden. Er zijn mogelijk meerdere factoren die aan deze tevredenheid bijdragen. De meest verklarende factor is de ruimte die iemand heeft om het raadswerk uit te voeren. Raadsleden zonder een baan en/of opleiding zijn veruit het meest tevreden. Een andere mogelijke verklaring is de ervaring als raadslid. Raadsleden die meerdere termijnen raadslid zijn, zijn gemiddeld vaker tevreden dan raadsleden die in hun eerste termijn zitten. Een andere mogelijke verklaring is de verhoging van de vergoeding voor raadsleden van gemeenten kleiner dan 24.000 inwoners. Het is mogelijk dat raadsleden uit deze gemeenten meer tevreden zijn over de tijdsbesteding, omdat hun uurtarief is gestegen. Dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 6.

De tijdsbesteding zelf bepaalt mogelijk niet de tevredenheid over de tijdsbesteding. Dit blijkt uit de resultaten van

raadsleden met een baan en/of opleiding en raadsleden zonder een baan en/of opleiding in vergelijking met de resultaten van fractievoorzitters en 'reguliere' raadsleden. Raadsleden zonder baan en/of opleiding besteden meer tijd aan het raadswerk dan raadsleden met een baan en/of opleiding (19,4 tegenover 16,2 uur per week), maar de raadsleden zonder nevenfunctie zijn meer tevreden over hun tijdsbesteding. Fractievoorzitters zijn gemiddeld meer tijd kwijt dan 'reguliere' raadsleden (18 uur tegenover 16,7 uur), maar ook minder tevreden over hun tijdsbesteding. Dit is dus het tegenovergestelde resultaat van raadsleden met of zonder een baan en/of opleiding. De daadwerkelijke tijdsbesteding heeft dus geen directe relatie met de tevredenheid over de tijdsbesteding.

DAADKRACHT.

05 BESTUURLIJKE EN VOLKSVERTEGENWOORDIGENDE WERKZAAMHEDEN

Het Nationaal Raadsledenonderzoek gaat ook dieper in op de verdeling van bestuurlijke en volksvertegenwoordigende werkzaamheden van raadsleden. Dit hoofdstuk geeft antwoord op onderzoeksvraag 2: 'Wat is de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende en bestuurlijke activiteiten voor raadswerk in Nederland in 2019, hoe verhoudt zich dit tot de aanbeveling van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur en in hoeverre verschilt de tijdsbesteding aan deze werkzaamheden ten opzichte van 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?'. Na de uitwerking van deze onderzoeksvraag, komt ook de tevredenheid van de raadsleden zelf over deze verdeling aan bod. Aan de hand van de aanbeveling van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur is het mogelijk te bepalen in hoeverre de huidige tijdsverdeling hiermee overeenkomt.

→ 5.1 TIJDSVERDELING TUSSEN BESTUURLIJKE EN VOLKSVERTEGENWOORDIGENDE WERKZAAMHEDEN

Aan de raadsleden is gevraagd om te bepalen hoeveel uur per maand zij aan 16 verschillende werkzaamheden besteden. Deze werkzaamheden zijn in drie categorieën activiteiten verdeeld: bestuurlijke, volksvertegenwoordigende en overige activiteiten. Een volledige tabel staat in de bijlagen.

Bestuurlijke activiteiten	% van totaal 2007	% van totaal 2009	% van totaal 2011	% van totaal 2014	% van totaal 2017	% van totaal 2019
Totaal bestuurlijke activiteiten	66,7%	64,5%	66,0%	64,8%	63,7%	64,4%
Totaal volksvertegenwoordigende activiteiten	29,5%	30,8%	29,8%	30,9%	31,6%	31,3%
Overige activiteiten	3,8%	4,7%	4,2%	4,3%	4,7%	4,3%

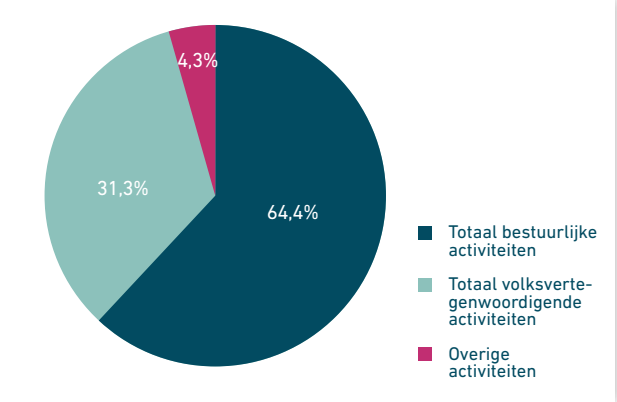
Tabel 2: Tijdsbesteding van raadsleden per activiteit (2007-2019)

Om trends te herkennen houdt Daadkracht deze cijfers sinds 2007 bij. Tabel 2 en figuur 11 laten zien dat raadsleden in 2019 64,4% van hun werktijd besteden aan bestuurlijke werkzaamheden en 31,3% van de tijd aan volksvertegenwoordigende werkzaamheden. Raadsleden besteden 4,3% van hun tijd aan overige activiteiten. Dit zijn werkzaamheden die raadsleden niet konden plaatsen onder de bepaalde categorieën.

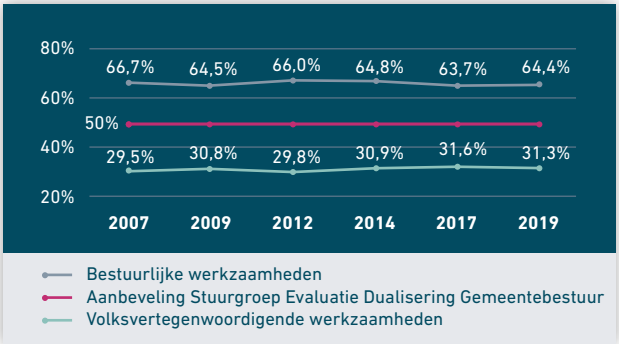
De relatieve tijdsbesteding aan bestuurlijke activiteiten is vergeleken met 2017 gestegen met 0,7%. Daarnaast blijkt dat raadsleden sinds de eerste meting in 2007 de meeste tijd kwijt zijn aan het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten met 20,8%. Ook kost de deelname aan verschillende vergaderingen relatief veel tijd voor raadsleden, namelijk 30,2%. Een kleine afname vergeleken met de meting in 2017, toen kostten vergaderingen de raadsleden 30,6% van hun raadstijd. De grootste stijger is stadhuiswerk, met een toename van 0,5% ten opzichte van 2017 (4,5% in 2017).

Raadsleden besteden 31,3% van hun werktijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Vergeleken met 2017 een daling van 0,3%. De grootste daling binnen deze categorie zijn de activiteiten in maatschappelijke organisaties, met een afname van 1,3% sinds 2017 (7,7% in 2017). Ook internetactiviteiten nemen licht af met 0,2%. Alle andere volksvertegenwoordigende activiteiten nemen toe ten opzichte van 2017.

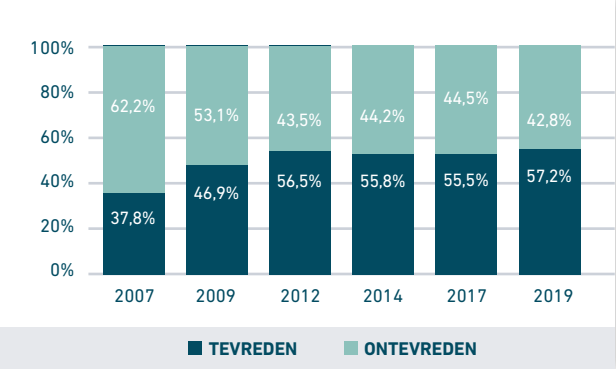
Figuur 11: Tijdsbesteding van raadsleden per activiteit in 2019

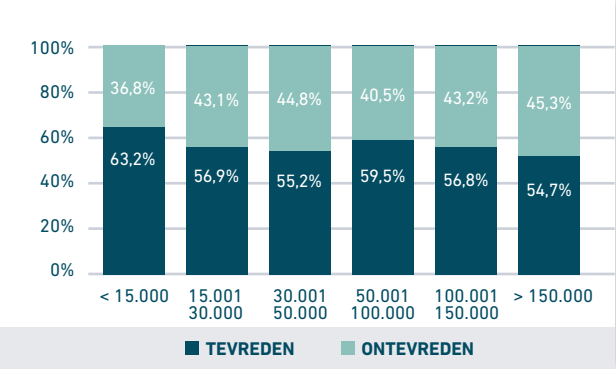
In figuur 12 is de tijdsverdeling aan bestuurlijke en volksvertegenwoordigende taken weergegeven. Deze tijdsverdeling lijkt sinds 2007 vast te zitten. Ongeveer twee derde van de tijd gaat uit naar bestuurlijke activiteiten en een derde van de tijd gaat uit naar volksvertegenwoordigende activiteiten. Raadsleden besteden dus minder tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten dan de aanbevolen tijdsverdeling van de stuurgroep.

Figuur 12: Tijdsverdeling van raadsleden tussen bestuurlijke en volksvertegenwoordigende werkzaamheden (2007-2019)

Figuur 13: Tevredenheid over de tijdsverdeling naar jaartal

Figuur 14: Tevredenheid over de tijdsverdeling naar gemeentegrootte (2019)

5.2 TIJDSVERDELING EN VERGADERMODELLEN

De gemeenteraad kiest een vergadermodel vanwege meerdere redenen. Enerzijds moet de mogelijkheid voor burgers om deel te nemen aan de gemeentelijke politiek toenemen, wat een vergadermodel goed kan faciliteren. Anderzijds kan een vergadermodel de hoeveelheid en type vergaderingen aanpassen. Om te kijken of het vergadermodel invloed heeft op de tijdsbesteding aan vergaderingen, is bekeken hoeveel procent van de tijd raadsleden besteden aan *alle* vergaderingen waar raadsleden aan deelnemen. Dit zijn dus raadsvergaderingen, fractievergaderingen, partijvergaderingen en eventueel commissievergaderingen en coalitievergaderingen. In totaal zijn raadsleden uit gemeenten die gebruikmaken van de BOB-methode de meeste tijd kwijt aan vergaderingen (31,2%). Raadsleden uit gemeenten die gebruikmaken van de rondetafelmethode zijn de minste tijd kwijt aan vergaderingen (26,7%). Het relatieve verschil tussen de tijd die raadsleden aan vergaderingen kwijt zijn in de BOB-methode en de rondetafelmethode bedraagt 4,5%.

De BOB-methode is ontwikkeld om mogelijke alternatieven goed in kaart te brengen en het draagvlak voor besluiten te verhogen. Het is mogelijk dat deze rationele aanpak ertoe leidt dat raadsleden gemiddeld meer tijd besteden aan overleggen en vergaderingen, om een zo rationeel mogelijk besluit te vormen.

Er zit een relatief verschil in de tijdsverdeling van raadsleden uit gemeenten die werken met en zonder commissies. Raadsleden in gemeenten zonder commissies besteden gemiddeld 30% aan vergaderingen, raadsleden in gemeenten met raadscommissies gemiddeld 28,4%, een verschil van 1,6%. Raadsleden in gemeenten met een agendacommissie besteden 29,9% van hun tijd aan vergaderingen, een verschil van 0,1% met raadsleden in gemeenten zonder commissies.
Kijkend naar de verschillende typen vergaderingen en de tijdsbesteding aan deze vergadermodellen in de verschillende vergadermodellen valt een aantal zaken op. Raadsleden in een vergadermodel zonder commissies zijn relatief veel tijd kwijt aan raadsvergaderingen en fractievergaderingen. Dit is waarschijnlijk een gevolg van het ontbreken van (officiële) commissievergaderingen.

Raadsleden in een systeem met commissies besteden ook minder tijd aan raadsvergaderingen. In het raadscommis-

siemodel zijn zij 5,7% van hun tijd aan de raadsvergadering kwijt, in het agendacommissiemodel zijn zij 6% van hun tijd aan de raadsvergadering kwijt.

Wat betreft de fractievergaderingen, coalitievergaderingen en partijvergaderingen zijn er minder significante verschillen. De vergadermodellen zijn ook niet ontwikkeld om deze type vergaderingen aan te passen in gebruik. Er is voornamelijk aandacht voor de commissievergaderingen en plenaire raadsvergaderingen.

5.3 TEVREDENHEID OVER DE TIJDSVERDELING

Om te achterhalen in hoeverre raadsleden in 2019 tevreden zijn over de verdeling van het werk tussen bestuurlijke en volksvertegenwoordigende taken is hen het volgende gevraagd: 'Bent u tevreden over de huidige verdeling van uw tijd over de bestuurlijke en volksvertegenwoordigende taken?'

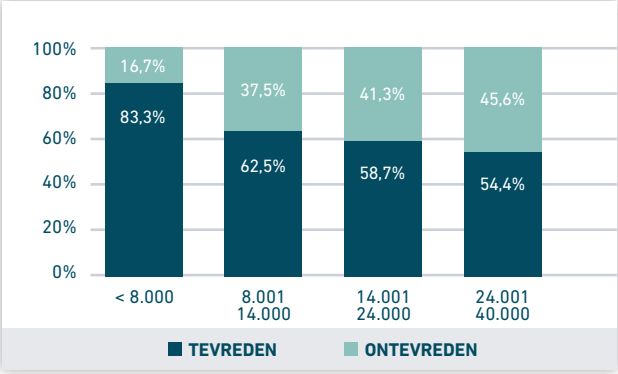
Uit de resultaten blijkt dat een ruime meerderheid tevreden is over de verdeling van zowel bestuurlijke als volksvertegenwoordigende taken, zoals figuur 13 laat zien. Ten opzichte van 2017 heeft er een stijging van 1,7% plaatsgevonden, de eerste stijging van deze tevredenheid sinds 2012 en de hoogste tevredenheid over de tijdsverdeling sinds de start van de meting in 2007.

Wat blijkt uit de resultaten is dat raadsleden die tevreden zijn over hun huidige tijdsverdeling tussen bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten, relatief meer tijd besteden aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Zij besteden gemiddeld 63,6% van hun tijd aan bestuurlijke activiteiten en 32,2% aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Raadsleden die ontevreden zijn over de tijdsverdeling besteden gemiddeld 2,1% meer aan bestuurlijke activiteiten en 2,3% minder aan volksvertegenwoordigende activiteiten.

5.4 TEVREDENHEID OVER DE TIJDSVERDELING NAAR GEMEENTEGROOTTE

Kijkend naar de tijdsverdeling tussen bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten naar gemeentegrootte, blijkt dat raadsleden in de kleinste gemeenten het meest tevreden zijn over hun tijdsverdeling (63,2%). Figuur 14 laat zien dat raadsleden in de grootste gemeenten het minst tevreden (54,7%) zijn.
Er lijkt geen verband te zijn tussen de daadwerkelijke verdeling van de tijd als raadslid en de tevredenheid over deze tijdsverdeling. Raadsleden in zowel de kleinste als grootste gemeenten besteden namelijk relatief veel tijd aan bestuurlijke activiteiten, maar raadsleden in de kleinste gemeenten zijn gemiddeld 8,5% meer tevreden dan raadsleden in de grootste gemeenten. Raadsleden in gemeenten tussen 30.001 en 50.000 inwoners besteden de meeste tijd aan volksvertegenwoordigende activiteiten, maar zijn relatief ontevreden over de tijdsverdeling vergeleken met raadsleden uit gemeenten met een ander inwonertal.

Wat een mogelijke verklaring is voor het feit dat raadsleden uit de kleinste gemeenten meer tevreden zijn over hun tijdsverdeling, is de verhoging van de vergoeding voor deze raadsleden. Figuur 15 laat zien dat raadsleden in de kleinste gemeenten (< 8.000 inwoners) het meest tevreden zijn over hun tijdsverdeling en naarmate het aantal inwoners

Figuur 15: Tevredenheid over de tijdsverdeling naar gemeentegrootte, gemeenten kleiner dan 40.000 inwoners (2019)

toeneemt, de tevredenheid over de tijdsverdeling verder afneemt. De details van de verhoging van de vergoeding worden in hoofdstuk 6 besproken.

5.5 CONCLUSIE

Nederlandse raadsleden besteden in 2019 64,4% van hun tijd aan bestuurlijke activiteiten en 31,3% aan volksvertegenwoordigende activiteiten. Het verschil tussen de tijdsbesteding en de aanbeveling van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur om minimaal 50% van de tijd te besteden aan volksvertegenwoordigende activiteiten is sinds 2017 zelfs gegroeid. Voornamelijk de tijdsbesteding aan stadhuiswerk is gegroeid vergeleken met de vorige meting, waardoor het verschil tussen de tijdsverdeling van volksvertegenwoordigende en bestuurlijke activiteiten is gegroeid.

57,2% van de raadsleden is tevreden over de tijdsverdeling tussen bestuurlijke en volksvertegenwoordigende activiteiten. Daarmee is deze tevredenheid voor het eerst gegroeid sinds 2012 en is deze het hoogste sinds het begin van de meting in 2007. De analyse laat zien dat de verhoging van de vergoeding mogelijk van invloed is op deze groei in tevredenheid.

50-50 **VERDELING** LIJKT ME **IDEAAL**

Ik merk zelf dat de werkdruk de afgelopen jaren is toegenomen. Dat heeft met twee ontwikkelingen te maken. Aan de buitenkant is de burger mondiger geworden en zijn we steeds meer tijd kwijt aan projecten rondom burgerparticipatie. Aan de binnenkant zie je dat wij meer gedwongen worden om overal een mening over te hebben.

Zo bemoeien raadsleden zich steeds meer met de uitvoering van het beleid, terwijl we niet op de stoel van de wethouder moeten willen zitten. Het zou mooi zijn als we onze tijd wat beter konden verdelen naar een 50-50 verdeling van bestuurlijke en vertegenwoordigende taken, maar dat lijkt me onrealistisch. We hebben nu al een flinke werkdruk, en meer tijd besteden aan volksvertegenwoordigende taken betekent automatisch een hogere werkdruk. We zijn in Uden pas overgestapt naar het BOB-vergadermodel, dat bevalt erg goed. Het BOB-vergadermodel duwt ons in de richting van hoe een raadslid soms zou moeten werken: mond dichthouden en goed luisteren naar wat de samenleving te zeggen heeft. Dat komt nu veel beter aan bod. Interessant genoeg ervaar ik na de vergadermodel-switch juist minder werkdruk: we hoeven bijvoorbeeld niet meer op eigen houtje informatie te verzamelen door allerlei werkbezoeken. De burgers worden nu direct en efficiënt betrokken in de beeldvormingsfase. Als je zulke instrumenten op de juiste momenten in kan zetten, kan dat juist de werkdruk wat verminderen. Bovendien kan een goed afgebakend vergadermodel de aanlooptijd voor nieuwe raadsleden aanzienlijk verminderen, waardoor het voor hen makkelijker wordt om aan de raad te wennen. Ik haal enorm veel plezier uit de debatten en samenwerking met de collega's, zowel uit de coalitie als oppositie. Je werkt uiteindelijk toch samen aan een betere gemeente. Ik ben het meest trots als ik nieuwe gezichten bij raadsactiviteiten zie, vooral jongere gezichten. Daar word ik echt blij van!

> " HET BOB-VERGADERMODEL **WERKT SUPERGOED** "
>
> **Stan Willems**, adviseur bij KPN, fractievoorzitter, raadslid in Uden (Jong Uden)

Foto Ad van de Graaf

DAADKRACHT.

06 HONORERING

Dit hoofdstuk staat in het kader van de derde onderzoeksvraag: 'Wat is de hoogte van de vergoeding die gemeenteraadsleden ontvangen in Nederland voor het raadswerk in 2019 en in hoeverre verschilt deze van de vergoeding in 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?'. De hoogte van de vergoeding voor raadswerk in de kleinste gemeenten (< 24.000) is nu hetzelfde als die van gemeenten tot 40.000 inwoners. Na lang aandringen van de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden en de Raad voor het Openbaar Bestuur heeft minister Ollongren van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties deze maatregel genomen om de vergoedingen in kleinere gemeenten te verhogen. Dit hoofdstuk laat zien wat de gevolgen zijn van deze maatregel en of er mogelijk andere verschillen ten opzichte van voorgaande jaren te zien zijn.

6.1 VERGOEDING

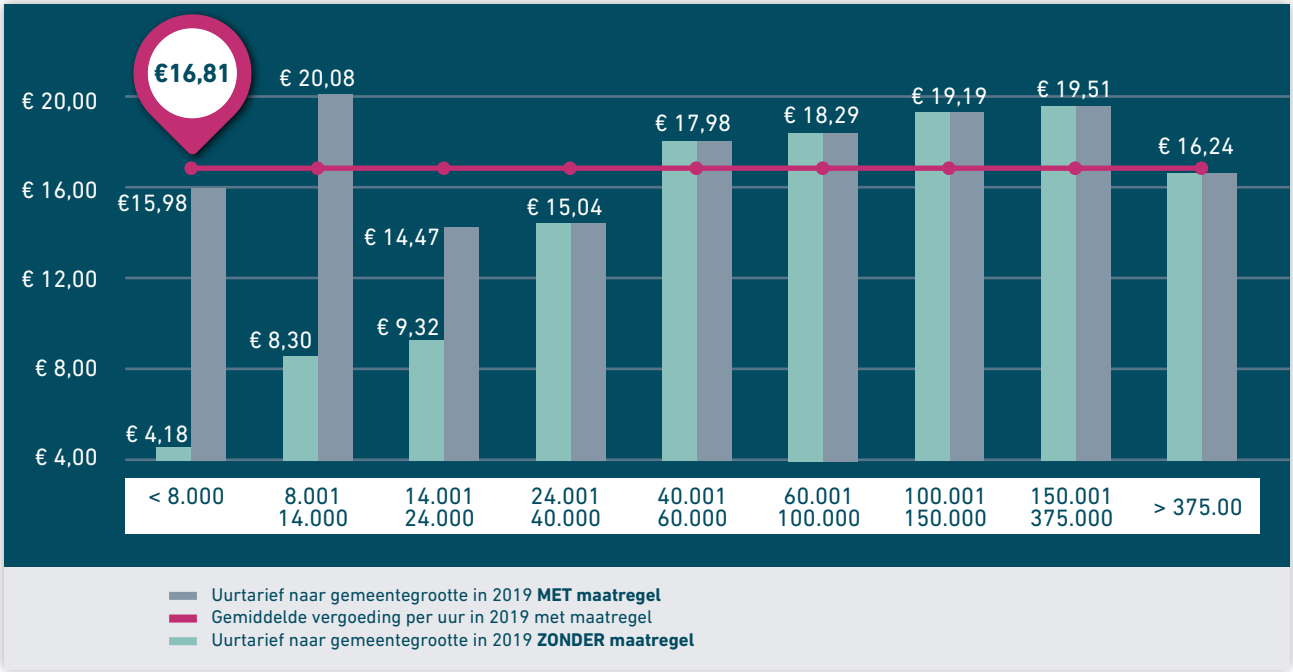
Gemeenteraadsleden in Nederland krijgen een vergoeding die is vastgesteld aan de hand van het aantal inwoners van de gemeente. De hoogte van deze vergoeding wordt jaarlijks vastgesteld. De vergoeding die een raadslid ontvangt is afhankelijk van het aantal inwoners van de gemeente, verdeeld naar 9 inwonersklassen.

In 2018 en 2019 heeft er een aantal gemeentelijke herindelingen plaatsgevonden. Als gevolg van deze herindelingen is het totale aantal raadszetels afgenomen. Daar staat tegenover dat de gemiddelde gemeentegrootte is toegenomen. Naarmate gemeenten groter zijn, vraagt het raadswerk meer tijd, maar ontvangen raadsleden ook een hogere vergoeding. Dit is van invloed op de hoeveelheid publiek geld die besteed wordt aan de vergoeding voor raadsleden in Nederland. Door de nieuwe maatregel van minister Ollongren (BZK) is de gemiddelde vergoeding per uur voor raadsleden meer genivelleerd dan voorheen. In het oude systeem was het mogelijk dat raadsleden omgerekend minder dan € 5,- per uur vergoed kregen voor het raadswerk. De maatregel heeft dus een duidelijk verschil gemaakt en de vergoeding per uur in de kleinere gemeenten ligt nu dichter bij de vergoeding voor het raadswerk in grotere gemeenten.

In 2019 is er € 130.791.612 aan publieke gelden besteed aan de vergoeding voor raadsleden. Dit is een toename van een kleine € 15,9 miljoen (13,9%) ten opzichte van 2017. Naast de publieke gelden die direct naar de raadsleden gaan, zijn er ook nog andere kosten verbonden aan de gemeenteraad. Zo krijgen fractievoorzitters een extra vergoeding, wordt zaalverhuur voor fracties betaald met publieke gelden en maken raadsleden en partijen overige kosten. Deze kosten zijn niet meegenomen in het totaalaantal.

6.2 UURTARIEF GEMEENTERAADSLEDEN

In 2019 is er een ingrijpende verandering in de hoogte van de vergoeding geweest: de vergoeding in gemeenten onder 24.000 inwoners is gestegen naar € 990,55 bruto per maand. De Rijksoverheid heeft aangekondigd dat raadsleden uit gemeenten met minder dan 24.000 inwoners vanaf 10

Figuur 16: Vergoeding per uur voor raadswerk naar gemeentegrootte in 2019 (met en zonder vergoedingsmaatregel)

mei 2019 direct dezelfde vergoeding moeten ontvangen voor raadswerk als raadsleden in gemeenten tussen de 24.001 en 40.000 inwoners. Daarnaast ontvangen zij met terugwerkende kracht deze vergoeding voor de periode van maart 2018 tot mei 2019. Voor de gemeenten onder de 8.000 inwoners was de vergoeding voorheen € 250,82 bruto. Dit betekent dat de vergoeding voor hen bijna verviervoudigd is.

In gemeenten met tussen de 8.001 en 14.000 inwoners bedroeg de vergoeding voorheen € 396,33 bruto per maand. Raadsleden in gemeenten met 14.001 tot 24.000 inwoners ontvingen voorheen € 617,77 bruto.

Deze maatregel is met terugwerkende kracht tot maart 2018 toegepast. De invloed van deze maatregel is zichtbaar in figuur 16.
Op basis van de totale tijdsbesteding van raadsleden op maandbasis en het totaal aan vergoedingen is het gemiddelde uurtarief van raadsleden in 2019 berekend. Dit is berekend door het totaal aan vergoedingen te delen door de totale tijdsbesteding op maandbasis.

In de situatie vóór de maatregel is te zien dat naarmate het inwonertal stijgt, het uurtarief ook stijgt. In de nieuwe situatie van 2019 is er niet een constant stijgende lijn, maar beweegt deze meer rondom het gemiddelde van € 16,81.

Raadsleden in gemeenten met 14.001 tot 24.000 inwoners ontvangen de laagste vergoeding per uur met € 14,47. Zij hebben minder profijt van de maatregel en besteden gemiddeld meer tijd aan raadswerk dan in 2017. In gemeenten met meer dan 40.000 inwoners stijgt het uurtarief naarmate het inwonertal van de gemeente stijgt. Raadsleden in gemeenten met 8.001 tot 14.000 inwoners ontvangen het hoogste uurtarief, met € 20,08.

Ondanks de hogere vergoeding die raadsleden ontvangen in gemeenten groter dan 375.000 inwoners, is hun uurtarief lager dan gemiddeld. Dit komt door het hoge aantal uren dat zij besteden aan het raadswerk.

6.3 TEVREDENHEID OVER DE VERGOEDING

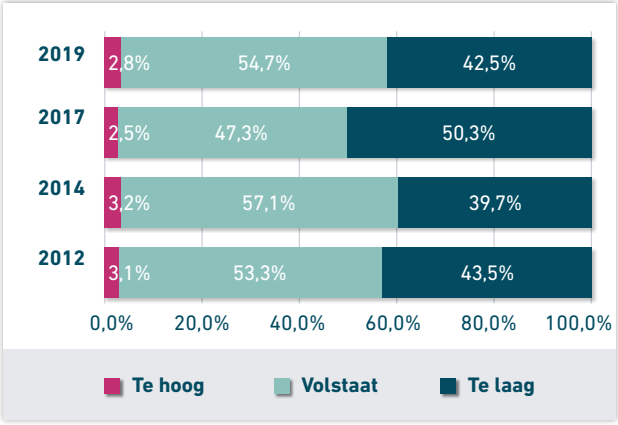
De tevredenheid over de vergoeding is, net als de vergoeding zelf, gestegen. Figuur 17 laat zien dat in 2019 54,7% van de raadsleden aangeeft dat zij tevreden zijn over de vergoeding, een stijging van 7,4% ten opzichte van 2017. Dit percentage is overigens nog steeds lager dan in 2014, toen 57,1% van de raadsleden aangaf tevreden te zijn over de hoogte van de vergoeding. De tevredenheid over de vergoeding is daarmee minder hard gestegen (7,4%) dan de vergoeding per uur (17,1%).

Figuur 18 laat een historisch overzicht zien van de tevredenheid over de vergoeding in gemeenten tot 24.000 inwoners, waarbij opvalt dat het percentage dat de vergoeding te laag vindt is gedaald van 64,5% in 2017 tot 29,7% in 2019.

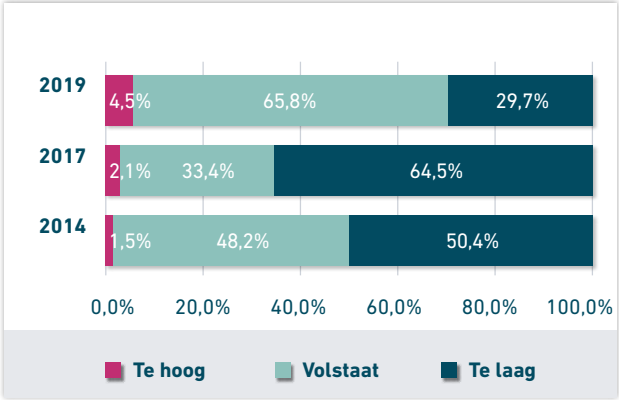
6.4 TEVREDENHEID OVER DE VERGOEDING NAAR GEMEENTEGROOTTE

Raadsleden uit gemeenten met minder dan 24.000 inwoners zijn meer tevreden over hun vergoeding dan in de vorige metingen. De bruto vergoeding voor deze raadsleden is met 150% tot 295% per maand gestegen naar € 990,55 per maand.

De tevredenheid over de vergoeding is tot zekere hoogte gerelateerd aan het uurtarief voor raadswerk. Naarmate het uurtarief hoger is, zijn raadsleden over het algemeen meer tevreden over de vergoeding. Raadsleden uit gemeenten met 8.001 tot 14.000 inwoners ontvangen het hoogste uurtarief en zijn ook het meest tevreden over de hoogte van de vergoeding (71,4%). Raadsleden uit gemeenten met 14.001 tot 24.000 inwoners ontvangen het laagste uurtarief voor raadswerk maar zijn niet het minst tevreden over de vergoeding (61,3%). Raadsleden uit gemeenten met 24.001 tot 40.000 inwoners zijn minder tevreden en ontvangen ook een uurtarief dat lager dan het gemiddelde is (49,9%). In gemeenten met meer dan 40.000 inwoners zijn raadsleden steeds meer tevreden over de hoogte van de vergoeding. Van de raadsleden in gemeenten tot 60.000 vindt 55,7% dat de vergoeding volstaat. Van de raadsleden in gemeenten tot 100.000 inwoners is 56,9% tevreden en in gemeenten tot 150.000 inwoners is 62,0% van de raadsleden tevreden.

Figuur 17: Tevredenheid over de vergoeding (2012-2019)

Figuur 18: Tevredenheid over de vergoeding in gemeenten tot 24.000 inwoners (2014-2019)

Raadsleden in de grootste gemeenten (> 375.000) zijn het minst tevreden over de vergoeding. 70,6% is van mening dat de vergoeding te laag is. Zij ontvangen overigens niet het laagste uurtarief voor het raadswerk, maar besteden gemiddeld meer dan 34 uur per week aan raadswerk. Het is daarom gecompliceerder om de functie van raadslid te combineren met een andere maatschappelijke functie.

Raadsleden uit gemeenten met 14.001 tot 24.000 inwoners en raadsleden uit gemeenten groter dan 375.000 inwoners zijn dus als enige categorieën afwijkend. Alle andere raadsleden zijn meer tevreden over de vergoeding naarmate deze toeneemt.

→ 6.5 TIJDSBESTEDING NAAR TEVREDENHEID OVER DE VERGOEDING

Raadsleden die van mening zijn dat de vergoeding te hoog is, besteden gemiddeld 13,4 uur aan raadswerk per week. Raadsleden die de vergoeding vinden volstaan besteden gemiddeld 16 uur per week aan raadswerk.

Raadsleden die de vergoeding te laag vinden besteden gemiddeld 19 uur per week aan raadswerk. Deze resultaten wijzen erop dat indien een raadslid meer tijd besteedt aan raadswerk, de tevredenheid over de vergoeding daalt. Deze relatie is sinds 2012 zichtbaar, maar in de meting van 2019 zijn de verschillen groter.

Uit de feedback van raadsleden blijkt dat de vergoeding een lastig onderdeel is van het raadswerk. Enerzijds stellen raadsleden dat raadswerk een soort vrijwilligerswerk is dat men doet uit eigen motivatie. Een hoge vergoeding trekt mogelijk personen aan die niet voor de burger in de raad willen zitten. Anderzijds is er het argument dat de vergoeding omhoog moet, omdat raadswerk niet goed te combineren is met een fulltimebaan. Sommige raadsleden zijn van mening dat een hogere vergoeding hen in staat stelt om minder tijd te besteden aan een baan of opleiding. Daardoor ontstaat er meer tijd om in het raadswerk te steken en kunnen raadsleden zich beter voorbereiden op vergaderingen. Dit kan leiden tot meer overwogen besluiten in de gemeenteraad. Het mogelijke nadeel van een hogere vergoeding is dat raadsleden misschien sneller stoppen met (een deel van) hun baan, wanneer zij genoeg geld ontvangen voor het raadswerk. Daarmee komt het zo gewaardeerde lekenbestuur onder druk te staan.

“DE VERGOEDING MOET NIET ZO HOOG ZIJN DAT JE BLIJFT PLAKKEN AAN JE ZETEL VOOR HET GELD.”

Een respondent

→ 6.6 CONCLUSIE

De vergoeding die raadsleden ontvangen voor hun werkzaamheden zijn sinds 2017 sterk genivelleerd en verhoogd. Het gemiddelde uurtarief bedraagt nu € 16,81. In 2017 ontvingen sommige raadsleden € 4,91 per uur en andere raadsleden tot € 19,64 per uur. Nu is het grootste verschil in uurtarief nog maar € 5,61. Ook is de tevredenheid over de vergoeding omhooggegaan van 47,3% naar 54,7%. In de kleinste gemeenten zijn raadsleden veruit het meest tevreden. Raadsleden in de grootste gemeenten zijn juist het minst tevreden. Ook zijn raadsleden die de vergoeding te laag vinden, gemiddeld meer tijd kwijt aan het raadswerk dan raadsleden die de vergoeding te hoog of voldoende vinden.

DAADKRACHT.

07 CONCLUSIES

Voorliggend onderzoek is ingegaan op de tijdsbesteding, werkzaamheden en honorering van gemeenteraadsleden in 2019, waarbij de vergelijking is gemaakt met 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017. Dit hoofdstuk geeft allereerst de antwoorden op de gestelde onderzoeksvragen, waarna de hoofdvraag aan bod komt. De onderzoeksvragen komen per paragraaf aan bod.

7.1 TIJDSBESTEDING

1. **Wat is de tijdsbesteding van gemeenteraadsleden in Nederland aan raadswerk in 2019 en in hoeverre verschilt deze van de tijdsbesteding in 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?**

Het Nederlandse gemeenteraadslid besteedt in 2019 gemiddeld 17,2 uur per week aan het raadswerk, 1,2 uur meer dan in 2017. De gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden hangt in sterke mate samen met de gemeentegrootte. Net als in voorgaande edities zit de gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden in gemeenten tot 50.000 inwoners onder het landelijk gemiddelde. Het aantal raadsleden dat tevreden is met de totale tijdsbesteding (63,2%) is gestegen sinds 2017 met 2,6%.

	2007	2009	2012	2014	2017	2019
Gemiddeld aantal uren per week	14,01	13,95	16,76	15,91	16,03	17,17

Tabel 3: Gemiddelde tijdsbesteding van raadsleden in aantal uren per week (2007-2019)

7.2 BESTUURLIJKE EN VOLKSVERTEGENWOORDIGENDE WERKZAAMHEDEN

2. **Wat is de tijdsbesteding aan volksvertegenwoordigende en bestuurlijke activiteiten voor raadswerk in Nederland in 2019, hoe verhoudt dit zich tot de aanbeveling van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur en in hoeverre verschilt de tijdsbesteding aan deze werkzaamheden ten opzichte van 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?**

Nederlandse raadsleden besteden in 2019 64,4% van de tijd aan bestuurlijke activiteiten. Dit is een stijging van 0,7% vergeleken met 2017. Het lezen van vergaderstukken, nota's en rapporten neemt de meeste tijd in beslag. Daarnaast besteden raadsleden relatief veel tijd aan verschillende vergaderingen, met in totaal 30,2%.

Raadsleden besteden gemiddeld 31,3% van hun tijd aan

	2007	2009	2012	2014	2017	2019
Bestuurlijke taken	66,7%	64,5%	66,0%	64,8%	63,7%	64,4%
Volksvertegenwoordigende taken	29,5%	30,8%	29,8%	30,9%	31,6%	31,3%

Tabel 4: Relatieve tijdsverdeling over bestuurlijke en volksvertegenwoordigende taken (2007-2019)

volksvertegenwoordigende activiteiten. Dit is een daling van 0,3% vergeleken met 2017. Het verschil tussen de huidige verhouding en de aanbeveling van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur om minimaal 50% van de tijd te besteden aan volksvertegenwoordigende activiteiten is dus gegroeid. Raadsleden besteden van de volksvertegenwoordigende activiteiten relatief de meeste tijd aan activiteiten in maatschappelijke organisaties en persoonlijk contact met (groepen van) burgers.

7.3 HONORERING

3. Welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden in Nederland voor het raadswerk in 2019 en in hoeverre verschilt deze van de vergoeding in 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?

De vergoeding die raadsleden voor hun werkzaamheden ontvangen is sterk genivelleerd sinds 2017. Raadsleden in de kleinste gemeenten (< 24.000 inwoners) zijn er sterk op vooruitgegaan in zowel de absolute vergoeding als de vergoeding per uur. Wat daar tegenover staat is dat raadsleden in gemeenten tussen de 24.001 en 40.000 inwoners er in uurtarief op achteruit zijn gegaan. Raadsleden in gemeenten met tussen 8.001 en 14.000 inwoners ontvangen de hoogste vergoeding, met gemiddeld € 20,08 per uur. De gemiddelde vergoeding per uur voor raadsleden in 2019 is € 16,81.

Door de nivellering is er meer publiek geld besteed aan de vergoeding voor Nederlandse raadsleden. In 2019 is er € 130.791.612 besteed aan de vergoeding voor raadsleden, een toename van € 15,9 miljoen (13,9%) ten opzichte van 2017.

Een meerderheid van de raadsleden (54,7%) is van mening dat de vergoeding volstaat, een toename van 7,4% vergeleken met 2017. In 2017 was voor het eerst sinds de metingen een meerderheid van de raadsleden van mening dat de vergoeding voor raadsleden te laag was.

	2007	2009	2012	2014	2017	2019
Totaalbedrag vergoedingen op jaarbasis	€ 83 miljoen	€ 91 miljoen	€ 104 miljoen	€ 107 miljoen	€ 115 miljoen	€ 131 miljoen
Gemiddeld uurtarief	€12,20	€13,50	€13,04	€14,20	€14,35	€16,81

Tabel 5: Vergoeding raadsleden totaal en vergoeding gemiddeld per uur voor raadswerk (2007-2019)

7.4 INVLOED VAN VERGADERMODELLEN

4. Welk effect heeft het vergadermodel dat een gemeente hanteert op de tijdsbesteding en werkzaamheden van raadsleden in 2019?

Raadsleden in gemeenteraden met het raadscommissiemodel besteden gemiddeld de meeste tijd aan raadswerk: 17,4 uur per week. Raadsleden van gemeenten die gebruikmaken van een rondetafelmethode besteden de minste tijd aan raadswerk: 16,5 uur per week. Als we de gemeentegrootte meenemen in de vergelijking, blijkt dat de BOB-methode relatief weinig tijd kost vergeleken met de andere vergadermodellen, zowel in het algemeen als naar gemeentegrootte.

Raadsleden in vergadermodellen zonder commissies zijn het meest tevreden over de tijdsbesteding (66,7%). Raadsleden die gebruik maken van een vergadermodel met een agendacommissie zijn het minst tevreden (55,5%).

Er zit een relatief verschil in de tijdsverdeling van raadsleden die werken met en zonder commissies. Raadsleden in gemeenten zonder commissies besteden gemiddeld 30% aan vergaderingen, raadsleden in gemeenten met raadscommissies gemiddeld 28,4%.

Raadsleden uit gemeenten die gebruikmaken van de BOB-methode zijn de meeste tijd kwijt aan vergaderingen met 31,2%. Raadsleden uit gemeenten die gebruikmaken van de rondetafelmethode zijn de minste tijd kwijt aan vergaderingen met 26,7%

7.5 EINDCONCLUSIE

In dit onderzoek staat de volgende vraag centraal:

'Wat is de tijdsbesteding, verdeling van werkzaamheden van gemeenteraadsleden en welke vergoeding ontvangen gemeenteraadsleden voor het raadswerk in 2019, gerelateerd aan 2007, 2009, 2012, 2014 en 2017?'

Nederlandse raadsleden besteden gemiddeld 17,2 uur per week aan het raadswerk in 2019. Dit is 1,2 uur meer dan in 2017. Van die 17,2 uur besteden zij gemiddeld 64,4% aan bestuurlijke activiteiten en gemiddeld 31,3% aan volksvertegenwoordigende activiteiten. De resterende 4,3% besteden raadsleden aan overige taken. Daarmee is de tijdsverdeling van raadsleden niet op het niveau van de aanbevelingen van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur, die een 50-50 verdeling voorschrijft. Voor het raadswerk dat raadsleden leveren ontvangen zij een gemiddeld uurtarief van € 16,81. Dit is een stijging van het uurtarief met € 2,37. Deze stijging is deels te verklaren door de verhoging van de vergoeding van het raadslidmaatschap in gemeenten met minder dan 24.000 inwoners.

Raadsleden zijn in 2019 over het algemeen meer tevreden over hun tijdsbesteding en vergoeding dan in 2017. 63,2% van de raadsleden is tevreden over hun huidige tijdsbesteding, dit is een toename van 2,6% sinds 2017. 54,7% van de raadsleden is tevreden over hun vergoeding, dit is een toename van 7,4% sinds 2017.

"IN EEN VOLKSVERTEGENWOORDIGENDE ROL BLIJFT HET DE INSPANNING VAN EEN RAADSLID **OM DE KLOOF TUSSEN LOKAAL BESTUUR EN DE BURGER TE VERKLEINEN."**

Een respondent

SLIMME **KEUZES** MAKEN

Ik vind het niet gek dat de tijdsbesteding steeds hoger wordt. Er komen steeds meer veeleisende taken bij, onder andere met de Omgevingswet en het sociale domein. Ik ben denk ik wel meer dan 17 uur per week kwijt aan het raadslidmaatschap. Als éénmansfractie moet je dan alles zelf doen. Uiteindelijk is het ook allemaal een keuze: je kan elke avond wel naar een bijeenkomst gaan, maar je moet zelf kiezen waar je de nadruk op legt. Dat raadsleden meer tijd besteden aan bestuurlijke taken dan aan volksvertegenwoordigende taken heeft te maken met de werkdruk. Door die werkdruk krijg je steeds meer formele taken. Ik had eerlijk gezegd een schevere verhouding verwacht. Ik zou het liefste mijn tijd anders verdelen, maar met het huidige takenpakket kan dat niet.

Je moet veel offers maken om raadslid te worden: veel tijd, maar ook inkomen. Als student is de vergoeding een prima opsteker, maar voor het gemiddelde raadslid is dat wel anders. Je zou willen zien dat de financiële drempel van het raadslidmaatschap zo laag mogelijk komt te liggen. Als je de eindjes aan elkaar moet knopen, kun je dan wel raadslid worden zonder jezelf de schulden in te jagen? Misschien moet je dan wel zeggen dat de vergoeding hoger kan. Daarnaast lever je ook wel persoonlijk aanzien in. Je wordt al snel gezien als een zakkenvuller, terwijl het tegenovergestelde waar is. We zetten ons allemaal in voor onze gemeente en offeren daar energie en tijd voor op. Je zou kunnen zeggen dat het raadslidmaatschap de mooiste hondenbaan is die bestaat. Net als alles kent het raadslidmaatschap zijn ups en downs. Maar ik denk over het algemeen dat ik een belangrijk verschil heb kunnen maken. Dat is uiteindelijk waar je het voor doet.

> “ **VERSCHIL KUNNEN MAKEN** IS WAAR JE HET VOOR DOET”
>
> **Mike van Diemen**, Student, fractievoorzitter, raadslid in Cuijk (GroenLinks).

Nationaal Raadsledenonderzoek

Daadkracht voert sinds 2007 een trendonderzoek uit naar de tijdsbesteding, werkzaamheden en honorering van gemeenteraadsleden in Nederland. Daadkracht onderzoekt daarmee in hoeverre de tijdsbesteding van raadsleden overeenkomt met de aanbeveling van de Stuurgroep Evaluatie Dualisering Gemeentebestuur om tenminste 50% van de raadstijd buiten het gemeentehuis door te brengen. Daadkracht heeft het Nationaal Raadsledenonderzoek inmiddels zesmaal uitgevoerd sinds 2007. Elke meting bestaat uit de vaste componenten tijdsbesteding, werkzaamheden en honorering. In 2019 is voor het eerst bestudeerd hoe diverse onderzoeksresultaten zich verhouden tot het vergadermodel in de gemeenten. Dit onderzoek is in samenwerking met de Nederlandse Vereniging voor Raadsleden tot stand gekomen. Op www.nationaalraadsledenonderzoek.nl zijn meer figuren met onderzoeksresultaten beschikbaar. Deze onderzoeksresultaten bevatten de cijfers van het onderzoek uit 2019 afgezet tegen de voorgaande trendonderzoeken. Daarnaast zijn de belangrijkste uitkomsten ook per provincie opgenomen in de bijlagen

Bekendmaken

Daadkracht Bekendmaken is marktleider online publiceren van regelgeving en zakelijke kennisgevingen volgens de Wet elektronische bekendmaking (o.a. DROP). Daadkracht ondersteunt met advies, training en invoerdiensten.

Advies

Daadkracht Advies ondersteunt lokale overheden bij vraagstukken over bedrijfsvoering, informatiehuishouding en dienstverlening. De adviseurs van Daadkracht zijn specialist in het optimaliseren van processen, het invoeren van zaakgericht werken, privacyvraagstukken, informatie-architecturen en informatiebeveiliging.

Talent

Daadkracht Talent biedt talentvolle mensen aan die net klaar zijn met hun studie. Alumni bestuurs- en bedrijfskunde werken, leren en doen de nodige vakkennis op bij gemeenten onder begeleiding van Daadkracht en de Daadkracht Academie. Zo kunnen zij goed voorbereid bij u aan de slag.

Digitaal

Daadkracht Digitaal helpt overheden bij het inrichten en verbeteren van hun website. Daadkracht doet dit met onderzoek, concrete oplossingen en ondersteuning bij de uitvoering. Toegankelijk, vindbaar en gebruiksvriendelijk.

COLOFON

Onderzoek en redactie:
drs. Bart-Jan Flos,
drs. Ageeth de Jager – de Lange,
Wouter Janssen
en Robine Roordink.

Met dank aan:
Nederlandse Vereniging voor Raadsleden,
Bahreddine Belhaj (PvdA),
Lusanne Bouwmans (D66),
Stan Willems (Jong Uden),
Mike van Diemen (GroenLinks)

Vormgeving:
Anke de Kroon/De Ontwerpzolder
Uitgave maart 2020
ISBN 978-90-829590-0-0

Nederlandse Vereniging voor Raadsleden

Postbus 6635
6503 GC Nijmegen

024 344 6288
info@daadkracht.nl

@Daadkrachtmedia
www.daadkracht.nl

DAADKRACHT.